

Društvo i okoliš - socijalne i ekološke krize

Stojčević, Tamara

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić / Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:129:486931>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of the University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić - The aim of Digital Repository is to collect and publish diploma works, dissertations, scientific and professional publications](#)

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić

Specijalistički diplomski stručni studij
Menadžment javnog sektora

TAMARA STOJČEVIĆ

DRUŠTVO I OKOLIŠ – SOCIJALNE I EKOLOŠKE
KRIZE

SPECIJALISTIČKI ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2022. godine

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić

Specijalistički diplomski stručni studij
Menadžment javnog sektora

SPECIJALISTIČKI ZAVRŠNI RAD

DRUŠTVO I OKOLIŠ – SOCIJALNE I EKOLOŠKE
KRIZE

Mentor:
Dr. sc. Milorad Čupurdija, prof. v.š

Naziv kolegija:
Javni sektor i sigurnost građana

Studentica:
Tamara Stojčević

JMBG studenta:
0234056180

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
ABSTRACT	2
1.UVOD	3
2. DEFINIRANJE POJMOVA	5
2.1 DRUŠTVO I OKOLIŠ	6
2.2 POLITIKA I OKOLIŠ	6
2.3 ZDRAVLJE I OKOLIŠ	7
3. EKOLOŠKA PROBLEMATIKA.....	8
3.1 UZROČNICI NASTALI DJELOVANJEM LJUDSKE AKTIVNOSTI NA OKOLIŠ	9
3.2 PROMJENE U PRIRODI ONEČIŠĆENJEM OKOLIŠA.....	13
4. EKOLOŠKA SVIJEST I ZNANSTVENI INTERES	15
4.1 RESURSI I POTROŠNJA	16
4.2 DJELOVANJE POPULACIJE	16
5. SOCIOLOGIJA OKOLIŠA I DRUŠTVA	17
5.1 SOCIJALNA EKOLOGIJA	18
5.2 SOCIJALNOEKOLOŠKI PROBLEMI.....	18
5.2.1 SOCIJALNA EKOLOGIJA I ETIKA.....	19
5.2.2 SOCIJALNA I EKOLOŠKA PITANJA.....	20
6. ODRŽIVI RAZVOJ	21
6.1 NAČELA ODRŽIVOG RAZVOJA	21
6.2 CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA	22
7. EKONOMSKA KRIZA	23
7.1 EKONOMIKA OKOLIŠA	23
7.2 INSTRUMENTI PROVEDBE ZAŠTITE OKOLIŠA	24
8. RURALNA I URBANA PODRUČJA REPUBLIKE HRVATSKE	25
9. EUROPSKA UNIJA I ZAŠTITA OKOLISA.....	26
10. ANKETA O OSVIJEŠTENOSTI STANOVNIŠTVA	27
11. COVID-19 I DRUŠTVENA ODGOVORNOST	35
ZAKLJUČAK.....	36
POPIS LITERATURE.....	38

KNJIGE.....	38
INTERNETSKI IZVORI.....	38
POPIS SLIKA.....	39
POPIS GRAFOVA.....	40
ŽIVOTOPIS.....	41
IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOG RADA I AKADEMSKOJ ČESTITOSTI.....	42

Popis kratica

tj. - to jest

itd. - i tako dalje

npr. - na primjer

% - postotak

mil. - milijun

sl. - slično

dr. - drugo

kn. - kuna

n.d.- nema datuma

SAŽETAK

Temeljni cilj ovog rada bio je objasniti osviještenost ekološke i socijalne krize na društvo i okoliš. Ekološka i socijalna kriza ima mnogo uzročnika nastajanja. Kroz poglavlja ćemo sagledati i opisati pojmove, uzročnike i posljedice socijalne i ekološke krize. Također u njima interpretiramo i vlastite stavove kako bi se stvorila sveobuhvatna slika problema te mogućih rješenja ovim dvjema međusobno povezanim krizama. Ljudska aktivnost i relacija prema okolišu rezultirala je niz globalnih, regionalnih i lokalnih problema. Mnogobrojane i trajne posljedice krize iziskuju utjecajan i mjerodavan odnos modernog društva prema okolišu. Pojam ekološka kriza podrazumijevamo kao stanje u kojemu izmjena ekoloških uvjeta izrazito opterećuje ili ometa razvoj postojanja živih bića, kao i njihove okoline. Neki od uzročnika su su nagli rast stanovništva i urbanizacije, industrijska i tehnološka revolucija, razvoj masovnog turizma, deforestacija, kisele kiše itd. Ekološka svijest proistječe iz svjetske ekološke krize koja djeluje i ima utjecaj na čovjekov aspekt motrenja i sagledavanja okoliša te recenzira čovjekovo promatranje o utjecaju u prirodi i formiranju okoliša radi osobne adaptacije sa što manje posljedica na ekosustav, a to podrazumijeva odgovorno, moralno i etično ponašanje prema prirodi i okolišu. Socijalna odgovornost, odnosno društvena, nije samo zadovoljenje zakonskih obveza, već i samoinicijativno i svojevoljno potvrđivanje načela održivosti, te ulaganje u zaštitu okoliša, zajednicu i ljudski kapital. Stoga je ekološka budućnost Zemlje nepredvidiva.

Ključne riječi: ekološka i socijalna kriza, ekološka svijest, ljudska aktivnost, socijalna odgovornost, zaštita okoliša.

ABSTRACT

The main aim of this work is to explain the awareness of the ecological and social crisis on society and the environment. The ecological and social crisis has many causes. Through the chapters, I review and describe the terms, causes and consequences of the social and ecological crisis. I also interpret my own views in them in order to create a comprehensive picture of the problems and possible solutions to these two interconnected crises. Human activity and attitude towards the environment has resulted in a number of global, regional and local problems. The numerous and permanent consequences of the crisis require an influential and authoritative attitude of modern society towards the environment. We understand the term ecological crisis as a state in which a change in ecological conditions significantly burdens or hinders the development of the existence of living beings, as well as their environment. Some of the causes are rapid population growth and urbanization, industrial and technological revolution, development of mass tourism, deforestation, acid rain, etc. Ecological awareness stems from the global ecological crisis, which acts and has an impact on the human aspect of observing and perceiving the environment, and reviews the human observation about the impact in nature and the formation of the environment for the purpose of personal adaptation with the least possible consequences on the ecosystem, and this implies responsible, moral and ethical behavior towards nature and the environment. Social responsibility, that is, social, is not only the satisfaction of legal obligations, but also self-initiated and voluntary confirmation of the principles of sustainability, and investment in environmental protection and human capital. Therefore, the ecological future of the Earth is unpredictable.

Keywords: ecological and social crisis, ecological awareness, environmental protection, human activity, social responsibility.

1. UVOD

Svrha ovog rada je istaknuti da ekološka kriza ima svoje socijalne uzroke ali i da će socijalnu krizu poticati ekološka kriza, nezavisno o ostalim zamislima i planovima razrješavanja pitanja budućnosti. Problematika ekološke i socijalne krize koja dotiče ovu temu i sa kojom ćemo se susresti su nagli rast stanovništva, industrijska i tehnološka revolucija, velike količine svih vrsta otpada samo su neki od uzročnika onečišćenja okoliša. Koristiti ćemo slike i grafove koji prikazuju spomenuti nagli rast stanovništva i prognoziranu budućnost za otprilike pola stoljeća. U uvodnom dijelu rada detaljizirati ćemo značenje pojma ekologija te njezinih sintagmi okoliša i ekološke svijesti u društvu. Najveća pozornost u radu je posvećena problematici ekološke i socijalne krize u trenutnom društvu i okolišu. Zemlje su konfrontirane s trenutnim i neodgodivim odlukama za koje se trebaju primjeniti i poduzeti djelovanja za do sad nezapamćenih razmjera kako bi se osigurali i zaštitili životi i eliminirale strahovite socijalne, ekonomske i političke posljedice. Globalna kriza uzrokovana COVID-19, djelovala je na sve aspekte života. Stoga, nalazimo da ekološki problemi nastaju najvećim dijelom radi ljudske nepažnje i neodgovornosti prema okolišu. Jedan vremenski period je tako propustio i izostavio zaštitu i pozitivan utjecaj na okoliš. Također, susresti ćemo se s pojmom održivog razvoja i njegovim otežanim okolnostima koje su već neko vrijeme prisutne. Cilj nam je pospješiti ekološku i socijalnu svijest prema onom što nas okružuje. Mnoge katastrofe koje opterećuju planet Zemlju mogu biti samo jače i češće. Utjecaj na prirodu dosegao je toliku razinu da se javljaju problemi globalne prirode o kojima početkom 20. stoljeća nitko nije mogao ni slutiti. Broj stanovnika kao i ostali zanimljivi segmenti, izmjenjuju se svake godine. Zemlje su konfrontirane s trenutnim i neodgodivim odlukama za koje se trebaju primjeniti i poduzeti djelovanja za do sad nezapamćenih razmjera kako bi se osigurali i zaštitili životi i eliminirale strahovite socijalne, ekonomske i političke posljedice. Povijesno promatrano, čovjek je bio okupiran i očaran tehnološkim uspjesima i povećanjem vlastitog i društvenog standarda. Trenutno koristimo resurse dvostruko brže nego što ih Zemlja može obnoviti. Prikupljanje otpada, ekonomična upotreba prirodnih resursa, recikliranje, jedni su od načina kako možemo reducirati djelovanje na okoliš. Planet se konfrontira sa do sada nikada zapamćenim iskušenjima za klimu i okoliš. Međutim, još uvijek imamo vremena za kvalitetne mjere i odluke. Radi globalizacije je trenutno, posebice u strukturi uvećane digitalizacije, praktički svako poglavlje planeta kohezivan sa slijedom kvalitetno djelotvornih trgovinskih puteva, preko kojih se omogućava isporuka završnih proizvoda i sirovina za sveukupne potrošače na tržištu. Iako najveći dio okoliša leži u industriji, pojedinac također daje svoj doprinos. Možebitno smo uplašeni i obeshrabreni, no i dalje imamo mogućnosti pretvoriti negativne tendencije u one pozitivne. Time ćemo umanjiti i neutralizirati nastale štete, inovirati i osvježiti ekosustave, te angažiranije zaštititi ono što smo još uspjeli sačuvati i zaštititi. Da bi smo uspostavili trajnu održivost, trebamo društvo, okoliš, gospodarstvo i klimu cijeniti kao neodvojive dijelove jedne cjeline. Izmjene i preinake nisu svježje na našem planetu. Život na našem planetu se stalno mjenja, što podrazumijeva klimatske uvjete, oceane, kopno i atmosferu. Trenutne promjene su drukčije u usporedbi sa prijašnjim u tome što se izmjenjuju nezapamćenom brzinom. Oluje, koje su se dešavale jako rijetko, danas su naša svakidašnjica. To nam je primjer jedne od radikalnih pojava. Natpisi u medijama širom svijeta ukazuju na ekološku i klimatsku krizu koja djeluje na budućnost naših života. Analize su dokazale da sustavi potrošnje i proizvodnje općeshvatljivo nisu branjivi. Preinake sirovina u proizvode koji se rabe, konzumiraju i potom odbacuju, nanosi

velike količine zagađenja i smeća, istovremeno i do natjecanja za prirodne resurse na svjetskoj razini. Putem globalnih mreža ne raspodjeljuju se samo zagađene tvari, dobra i robe. Razumljivo je i da se privilegije gospodarskog rasta ne senzibiliziraju podjednako u cijelom svijetu. Stope prihoda značajno se raspoznaju među gradovima, regijama i zemljama. Štoviše, i u Europi, gdje je norma života poprilično povrh globalnog prosjeka, nastale su skupine i zajednice koje egzistiraju s prihodima ispod granice siromaštva. Trebamo težiti iznimno velikim i značajnim promjenama kako bi spasili i zaštitili ono što posjedujemo, zajedno sa svojim pretcima i nasljednicima. Globalni ekološki problemi potražuju globalno djelovanje, djelovanje na razini čitavog svijeta.

2. DEFINIRANJE POJMOVA

Ekologija potječe od grčke riječi oikos, dom, kuća; logos, riječ, govor. Znanost je o uzajmim odnosima živih bića (organizama) i okoliša. Usredotočena je na pitanja građe i forme 'domaćinstva prirode', odnosno proučavanje biosfere i potrijebitosti živih bića. Proučava realno i konkretno, objektivno, a ne fiktivno i nerealno. Jedna od glavnih predodžbi je adaptacija. Dva su modela ekologije. Prvi je prosvjećivanje njemačkog biologa Ernsta Haeckela o odnosima organizama i okoliša. Prevladavajući je uzrok pozitivnih prirodnih znanosti. Ekologija proučava totalnu relaciju (izravnu i neizravnu) među živim bićima organskog i neorganskog okoliša. (Črnjar, 2002.). To je proučavanje i istraživanje o odnosima 'objektivna biologija' s 'objektivno-vrijednosno neutralnog' stajališta. Drugi model, 'subjektivne biologije' izučavao je Jakob von Uexküll (1909.), a razlučuje objektivna zbivanja od njihove subjektivne percepcije. Egzistencija ne jednog nego više okoliša, zavisno o onome subjektu koji se prema njima odnosi. To je subjektivna metoda proučavanja, odnosno sistemskom pristupu subjekt-objekt odnosa. Opažanje okoliša definira njegovo značenje za subjekta. Simboli u okolišu su nosioci značenja, odnosno različiti su za organizme. Taj model imenovan je učenje o značenju kao subjektivirana biologija. Uexküll svoje učenje bazira na sustavu: vanjski, unutarjni svijet te okoliš. Prirodno ili nastalo okružje u kojem stanuje čovjek i ostala bića nazivamo okoliš. Ono je cjelokupnost svih prirodnih i nastalih kvaliteta, kojima svojim utjecajem čini i djeluje čovjek. Okoliš obuhvaća znanstvene aspekte, aspekte prirodnih znanosti, ekologiju. Također, vjerske, emocionalne i etičke kao što su moral okoliša, trgovinska razmjena, zagađenje, ekonomsko tržište. Uz to, okoliš obuhvaća i političke i društvene aspekte. Ljudsko zdravlje i zajedničko dobro poistovjećivani su sa stanjem okoliša (Goodstein, 2003.) Kvalitetan okoliš omogućava temeljne i neophodne i zahtjeve kao što su voda, čisti zrak, plodno tlo za hranu, također energija i robe za proizvodnju. No, okoliš također u isto vrijeme označava snažan izvor opterećenosti ljudi onečišćenom zraku, štetnim kemikalijama i buci. Boljom kvalitetom navedenih elemenata okoliša, trebamo zaustaviti bolesti i poboljšati ljudsko zdravlje.

2.1 DRUŠTVO I OKOLIŠ

Neprekidan odnos u povijesti je svakako onaj čovjeka (društvo, kultura) i prirode (okoliša). On je varijabla ljudske culture s regionalnim i povijesnim promjenama; tjelesni (fizički) ali beztjelesni (duhovni). Sagledati i shvatiti moderno društvo bez shvaćanja materijalne osnove na kojoj opstoji, okoliša (prirodnog i kulturnog) i odnosa društva ka okolišu. Čovjek je dvovrsno biće, služi se prirodnom kao resursom, formira za svoje težnje, dok se s alternativne strane dugotrajno pojavljuju posljedice u prirodi i okolišu koje imaju presudan utjecaj na ljudsko društvo. Odnos čovjeka i prirode u društvenim znanostima percipira se kao negativno pitanje, istražuje se u povijesti društva i današnjici. Pojavljuje se dvovrsni problem: uvećava se ograničenje prirodnog resursa, ali i zagađenje tj. onečišćenje. Ograničenje se okrupnjava s uvećanjem čovjekove tehnološke snage. Pitanje je kompleksnije, zamršenije, od mjesnih do svjetskih, te iziskuje složeniji odgovor koji je znatno privremenije nego trajnije. To je put do početka socijalnoekološke krize (Cifrić, 2002.) Stradanje okoliša je izravno povezano sa stradanjem društva pa se problematična pitanja ne mogu odgonetnuti propisima i kontrolom zagađenja, već ideje rješenja trebaju za sobom vući dugoročne izmjene u društvu. Odnosno, čovjek prema čovjeku, a također i čovjek prema prirodi.

2.2 POLITIKA I OKOLIŠ

Institucionalni ekološki sustavi, kao jedni od modula cjelovite ekološke politike kojim se imenuju kategorije forme ponašanja poniknutih u društvenoj interakciji uz koje se ta interakcija neisprekidano odvija. Kod institucija težiste nije iskučivo usmjereno ka cilju, nego tijekom vremena u kojem se postupci ljudi i njihovo međusudjelovanje ustaljuju i realiziraju trajna i pouzdana nadanja ponašanja drugih u određenim okolnostima. Dakle, institucije su tvorevina ljudi i njihovo međusudjelovanje u društvu. Trenutno se okoliš sve više opaža kao globalni okoliš, izuzevši političke granice, koje bi trebale predvoditi međunarodne prirodne propise. Što znači da bi se djelotvorna i efikasna politika zaštite globalnog životnog područja regulirala međunarodnim dokumentima. Politika okoliša, ili politika upravljanja kvalitetom okoliša je prolaz koji teži ka inoviranju načina života ljudi, a osnova je u ujedinjivanju mnijenja o kvaliteti okoliša javne politike koje definiraju i samu politiku okoliša (Cifrić 2002.). Pod konceptom politika okoliša implicira se cjelovito izjašnjavanje i pravac funkcioniranja rukovodstva neke organizacije ili kolektiva bilo državnog, lokalnog, nevladinog. Iz spomenute politike okoliša se određuju ciljevi koji se žele ostvariti u upravljanju kvalitetom okoliša, kao i kvalitetom života. Određenja moraju biti kvantificirana, decidirana i jasna kako bi se moglo ocijeniti u kojoj se mjeri ostvaruje utvrđena politika okoliša. Ojačavanje državno-pravnih institucija za zaštitu okoliša neophodno je u namjeni sprječavanja ekoloških i socijalnih neuspjeha i uništenja velikih proporcija.

2.3 ZDRAVLJE I OKOLIŠ

Kroz cjelovitu povijest je zdravlje stanovništva bilo usko povezano sa formom okoliša u kojem je čovjek bivao. Čitav niz zaraznih bolesti koje su nastajale, u obliku epidemija i pandemija, sa velikim su značajem djelovale na evoluciju čovječanstva, a veći broj navedenih bolesti imale su prikladne preduvjete za širenje pomoću neaspolviranih uvjeta u okolišu. Unatoč općoj društvenoj evoluciji i razvitku znanosti, došlo je do drastičnih promjena u kvaliteti življenja i do razvitka životnog standarda. Mnoge mjere dezinfekcije dovele su do prikladnijih higijenskih prilika, vrsnoj vodoopskrbi, zdravstvenoj valjanosti namirnica itd. Impulzivan procvat industrije doveo je do inoviranog načina života i utjecanja niza štetnih faktora načina života, stres, onečišćenje okoliša štetnim kemikalijama i fizikalnim činiocima. Kao rezultat spomenutih promjena, pojavljuju se novi zdravstveni problem. Neki od njih su tumor, ovisnost o opijatima, samoubojstva, kardiovaskularne bolesti, narušeno duševno zdravlje itd. Dodatni faktori koji negativno utječu na čovjekova zadiranja u puteve prirodnih procesa koji su u nepovoljnom kontekstu narušili prirodne odnose (Bušić, Klojučar, 2018.) To su naročito onečišćenje tlaka i zraka, uz to vode i hrane, najvećom mjerom radi industrije i prometa. U izvršavanju zdravih procesa moraju sudjelovati obrazovna tijela kao i poljoprivreda, prostorno uređenje, prehrambena industrija, volonterske organizacije, te obitelj kao osnovna zajednica društva. Naredne aktivnosti moramo koncentrirati na razvitak zdravlja što ukazuje na ljude od najmlađih do najstarijih u cilju obrazovanja usvajanja zdravog načina života i održanosti okoliša.

3. EKOLOŠKA PROBLEMATIKA

Suvremena forma promišljanja i utjecaja, štoviše i onda kad uvrštava pravne i tehnološke promjene nije od velike pomoći jer ljudi funkcioniraju i zaključuju na jednak oblik kako su i ranije. Ljudska interaktivnost prema prirodi, ostalih pojedinaca i svog vlastitog djelovanja rada nije značajno drukčiji. Kvantitativni odnos prema prirodi i drugim ljudima i dalje je u znaku političkog stereotipa. Ranije spomenuto mora biti inicijativom filozofijskog prosuđivanja porijekla, mogućih solucija ekološke krize kao i zalaganja prema neuzvraćenim ciljevima i metodama znanosti tj. istinskoj prirodi i djelotvorne društvene znanosti sa njihovim djelomčnim i količinskim metodama i gledištima (Goodstein, 2003.). Zabrinjavajuće je da veliki svjetski onečišćivači ne skrbe i nedaju truda kako bi se reducirao kontraproduktivan utjecaj koji šire. Analize organizacije Pew Research Centar pokazuju podatak kako 70% pristupnika istraživanju u Latinskoj Americi tvrdi da su klimatske promjene znatan i riskantan problem, spram stava u SAD-u u kojem se pridružuje samo 45% ispitanika, zemlji koja je druga u svijetu po CO₂ u atmosferi. Najzabrinjavajuća analiza prikazuje da samo 15% kineza nalazi za problem klimatske promjene, koji su ujedno najimponzantniji zagađivači. Pokazatelj nam je to da stanovnici u nacijama koje najviše zagađuju, sve manje razumiju i poznaju nevolje koje ekspaniraju. Eventualna činjenica da su oni koji razumiju mišljenja su kako će redukcija onečišćenja ekologije dovesti do redukcije njihove ekonomije. Stoga u proizvodnji upotrebljavaju štetne kemikalije, pesticide, neobnovljive izvore energije, radi veće produktivnosti. Promjene su neophodne i iznimno je bitna redukcija zagađenja širom svijeta. Modernije vrijeme zapaža različiti opći stav prema svijetu, ali isključivo u manjem broju ljudi. Radi ljudske nepažnje i neodgovornosti prema okolišu nastaju ekološki problemi. Oni su opaženi u svojoj izvanrednoj situaciji tek kada se utvrdio negativan povratni utjecaj ekološkog sustava na socijalni sustav. Kada mogućnosti određenog sustava preskoče povećane aktivnosti tada započinje kriza. Snažna ekološka kriza realnost je današnjeg modernog svijeta, neovisno kako prosuđujemo njezinu važnost. Moramo se zanimati i birnuti tim problemom i potvrditi pitanje održanja svijeta kakvog znamo. Interpretiranje ekološke krize kao sveukupne krize etike i morala, kao krize tržišnoga gospodarstva i mogućnosti čovjeka da mjerodavno i odlučno definira svijet vrijedan oslobađanja.

3.1 UZROČNICI NASTALI DJELOVANJEM LJUDSKE AKTIVNOSTI NA OKOLIŠ

Tehničko-tehnološki rast, baziran na bogatom razvoju znanosti, neprekidno akcelira rast produktivnosti, doprinosi konstantnom uvećanju proizvodnje, pritom i sve impozantnijom iskorištavanju prirodnih resursa. U konkretnom globalno-ekonomskom rastu zanemarilo se djelovanje na zdravlje ljudi i okoliša moderne tehnologije. U nastavku rada detaljizirati ću antropogene uzročnike onečišćenja okoliša. Antropogen, kao naziv za pojam koji je nastao promjenom u okolišu kao posljedica ljudske aktivnosti.

- **NAGLI RAST STANOVNIŠTVA I URBANIZACIJE**

Trenutna populacija broji 7,92 milijardi ljudi, dok je početkom stoljeća stanovništvo svijeta brojalo 1,7 milijardi ljudi. Predviđa se da će do 2050. godine na Zemlji stanovati oko 9,2 milijardi ljudi. Tenzija na okoliš je imponzantna, što govori i teza da početkom 20. stoljeća nije bilo riječi o ekološkim izazovima i nedostacima. Trenutno se diskutira o ekološkoj krizi svjetskih razmjera. U budućnosti će se preinačiti krajolik i aspekt okoliša, u kojem se prognozira produžetak razvijanja gradova šokantnih dimenzija (Vereško, 2015.) Tome govori i podatak da je razvojem urbanizacije, 70-80% stanovništva naseljeno u u urbanim sredinama. Rast stanovništva u Hrvatskoj bitno se razlikuje od ostalih država u razvoju i po svojim je značajkama bliži razvijenim državama.

- **INDUSTRIJSKA I TEHNOLOŠKA REVOLUCIJA**

Bogati potrošač energije i sirovina je industrija. Ona prouzročava globalno, regionalno i lokalno onečišćenje. Zagađuje se okoliš, voda, zrak i tlo, također, ono najvažnije zdravlje ljudi (Herceg 2013.) Iskušenje za sve države reprezentira inicijativa preobrazbe na pouzdanije energetske sustave s manjim udjelom ugljika, bez destabilizacije gospodarskog i društvenog razvoja.

- **VELIKE KOLIČINE SVIH VRSTA OTPADA**

Najimponzantniji uzročnik ugrožavanja kvalitete života ljudi i drugih bića čini otpad. Neprimjerenim se ostavljanjem djeluje na sastav tla, oslobađa ugljični dioksid i metan u zrak, kemikalije i pesticide u tlo i podzemne vode. Cjelovita množina otpada u Zemljama EU izaže oko 1,3 milijarde tona godišnje, s tim da su od toga 40 milijuna tona opasnog otpada.

- **TEHNOLOŠKI RAZVOJ POLJOPRIVREDE**

Cjelokupni je poljoprivredni izvoz povećan približno tri puta više, tj. usporedivši sa 1961. godinom prosjek je 2,3% godišnje. Uvećane potrebitosti za hranom iziskivale su ispunom I povećanjem produktivnosti, prateći uporabu umjetnih gnojiva i pesticide premda je

mnogobrojni dio najkvalitetnijeg svjetskog tla za proizvodnju hrane istom u upotrebi. (Herceg, 2013.). Radi proizvodnje hrane devastiraju se šume i ravnice dovodeći u rizik djelovanje cjelovitog ekološkog sustava, a poljoprivredne površine se preinačuju.

- RAZVOJ MASOVNOG TURIZMA

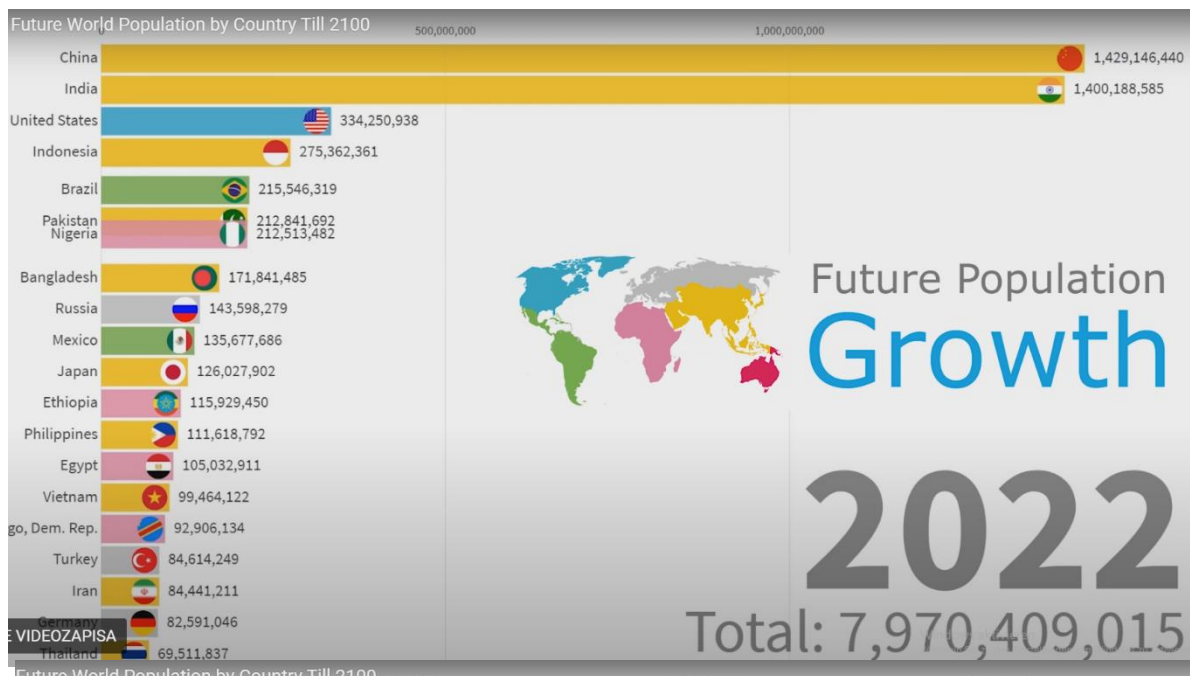
Po svojim karakteristikama i obilježjima turizam je potpuno nova prostorno-socioekonomska pojava 20. stoljeća i golem je korisnik prostora, a naročito zavisi o kakvoći prostora i okoliša. Neophodno je da turizam prosperira kao ekološki, ekonomski i socio-kulturološki održivi turizam. Pritisak turizma na okoliš vidljiv je u sljedećim segmentima;

- iskorištavanje prirodnih resursa,
- nanošenje štete prirodnoj i kulturnoj baštini,
- neprovjereno izgrađivanje kuća za odmor
- neadekvatno skrbljenje o komunalnom i drugom otpadu
- uvećano zagađenje zraka radi uvećanog prometa
- formiranje monokulture i odstupanje od tradicionalnih djelatnosti.

- MIKROPLASTIKA

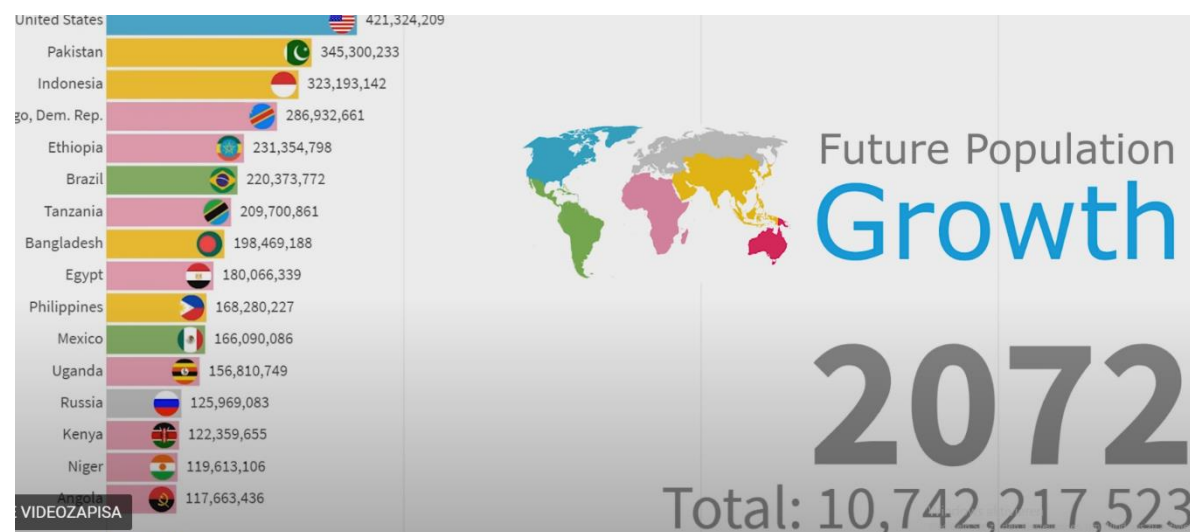
Plastika koju nalazimo u morima i oceanima, sve više se nagomilava u posljednje vrijeme. Ona je velika opasnost za životinjski morski svijet, kao i razlog jedne od mogućih kriza u morima i oceanima. Mikroplastika je prijetnja morskim psima, ražama, kitovima i onima koji egzistiraju filtriranjem vode. Svakodnevno u sebe unose tisuće metara morske vode s namjerom sakupljanja planktona a tim putem, unesu i mikroplastiku. Mikroplastika nastaje truljenjem velikih komada plastike, koji se pretvaraju u male komadiće veličine par milimetara. Zagađenje mikroplastikom prodrlo je u mora i oceane, kao i polja i hranu. Ključni argument onečišćenja je mnogobrojnost plastičnog otpada koja godišnje dotječe u more. To su količine od pet do dvanest milijuna tona plastike godišnje koja progresira i nagomilava se na 150 milijuna tona otpada. Znanstvenici opominju da bi ovim ritmom, do 2050. godine moglo biti iste količine riba i plastike. Negativan utjecaj mikroplastike u morima identificirala je i Europska komisija.¹ Ona se fokusirala na rad u izmišljanju što boljih metoda kako bi se osigurala mora, oceani i kopno. Nastaje europska strategija kojoj je u nadležnosti reducirati proizvodnju i rabljenje plastike, kojom je utvrđeno da bi do 2030. godine svezkupna plastična ambalaža trebala biti prikladna za obnavljanje. Potrebno je da se svijet uključi jer je ono globalne tematike, kako bi se razriješili problemi mikroplastike mora.

¹ Službena stranica Europskog parlamenta, *Mikroplastika: Izvori, posljedice, rješenja*. (22. studeni 2018), <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20181116STO19217/mikroplastika-izvori-posljedice-rjesenja>.

Slika 2 Trenutni rast populacije (2022. godina)

Izvor: www.youtube.com

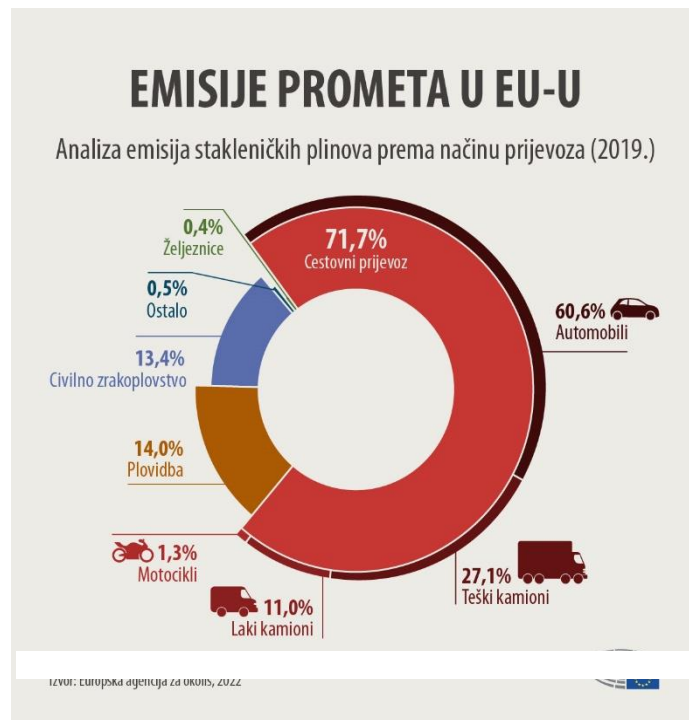
Navedene slike prikazuju Trenutni rast populacije 2020. godine (slika 1), te Predviđeni rast populacije za 50 godina 2072. godina (slika 2).

Slika 1 Predviđeni rast populacije za 50 godina (2072. godina)

Izvor: www.youtube.com

- UBRZANI RAZVOJ PROMETA I PROMETNE INFRASTRUKTURE

Nepovoljano djelovanje prometa na okoliš manifestira se u konstantnom uvećanju emisija štetnih stvari u zrak. Ono je rezultat kontinuiranog uvećanja broja vozila i nesreća pri prijevozu. Prognozira se da će u period od 1995. do 2023. godine emisija CO₂ iz prometa uvećati za oko 83%. Najčešći i najdjelotvorniji prijevozni putevi, naročito za transport nafte preuzeli su oceani. Time se i dovodi do potencijalne opasnosti za onečišćenje mora.

Slika 3 Emisija prometa u Europskoj uniji, preuzeta sa službene stranice Europske agencije za okoliš, 2022.

<https://www.eea.europa.eu/hr>

3.2 PROMJENE U PRIRODI ONEČIŠĆENJEM OKOLIŠA

Prirodni “krivci” onečišćenja okoliša fragment su evolucije našeg planeta, narušavaju i istrebljuju okoliš, no ljudskom djelatnošću oni premašuju u elementarna nevjremena. Te pojave su sudionici erozije tla, vjetra, požara, poplava. Povijest posvjedočuje da su klimatske promjene nerijetko uzrokovane evolutivnim promjenama na Zemlji ili mnogobrojnim prirodnim katastrofama, a u završnim desetljećima djelovanjem čovjeka. Klima je cjelovito preinačena, a dokaz su nam mnogobrojne posljedice sa tragovima na okoliš. Sljedeća navođenja u radu odnose se na promjene stvorene na Zemlji djelovanjem čovjeka i njegovog negativnog korištenja resursa. Povijesničari nerijetko pridaju važnu ulogu u razvoju ljudske svijesti upravo funkciji koja je izrazito kompleksna u formiranju ljudske povijesti. Primjer ekološkog problema svjetskog razmjera je razvoj i uvećanje globalne temperature (efekt staklenika). Procjenjuje se da će u sljedećih 100 godina temperatura Zemlje biti 1,5 do 3 stupnja. Ekonomsko-ekološka budućnost Zemlje je nepredvidiva. Razlog tomu su globalni standardi i procesi u aspektu povećanja stanovništva, redukciji obradivog zemljišta, manjak hrane, zagađenje zraka, tla i vode. Također i rast potrošnje resursa po članu kućanstva. Kroz iduće stoljeće pruzročiti će se zapanjujuće klimatske nepogodnosti od kojih su neke već na djelu kao efekt globalne klimatske promjene.

- Rezultat onečišćenja zraka su kisele kiše. Sagorijevanjem ugljena, nafte i benzina pušta se plin koji implicira plinove sumporov i dušikov dioksid. Plinovi odlaze u atmosferu i izgrađuju razblažene kiseline, pri čemu se ubrzo spuštaju na zemlju skupa s kišom. Sve je veći broj plinova koji utječu na biljke, drveće, životinje, građevine...
- Djelovanjem ljudske aktivnosti povećavaju se staklenički plinovi kao što su ugljikov dioksid, fluorirani plin, dušikov oksid, metan (Udovičić, 2009.). Razlog povećanja emisije su: korištenje gnojiva, krčenje šuma, uzgoj stoke, izgaranje ugljena, nafte i plina, krčenje šuma.
- Klimatska promjena u obliku topljenja ledenjaka, leda i snijega oku su katkad jedva vidljive. Za razliku od 60ih godina prethodnog stoljeća, snježne površine sistemski se reduciraju za oko 10%. Tako su ugrožena biološka obitavališta tuljana i polarnih mevjeda. Razlog tomu su ledeni pokrivači Grenlanda i Anktartike koji skupa zadovoljavaju količinu vode koja može podići razinu mora za 70 metara. Spomenuto povećanje velika je opasnost izgrađenim objektima uz obalu.
- Emisijom štetnih plinova te supstancama industrijske proizvodnje onešićena je i voda (mora, rijeke, jezera, podzemne vode ...). Time je ugrođeno i tlo, kojem nestaje prirodni sastav i onečišćenje raste ulaženjem štetnih tvari u podzemne spremnike vode, uporabom pesticida, negativnim skladištenjem otpada, nafte ili goriva u tlo.
- Onečišćenje zraka karakterizira puštanje tvari i plinova koji djeluju kontraproduktivno na zdravlje i okoliš u atmosferu. Dušikov i sumporov oksid, dioksid i monoksid, razdijeljene čestice najkritičniji su plinovi koji onečišćuju zrak. Porijeklo onečišćenja najvećim dijelom proizvod je ljudske aktivnosti, a ljudske aktivnosti ne mogu se odijeliti od poslovnih tj. grupnih aktivnosti.

- Crpljenje neobnovljivih izvora energije kojem je kvantitet limitiran i onečišćuju okoliš. Sagorijevanjem fosilnih goriva aktivira se ugljikov dioksid koji je staklenički plin. Pretpostavlja se da je razlog tome rast globalne temperature. Fosilna goriva su nafta, ugljen, prirodni plin, nuklearna energija.
- Krčenjem šuma provodi neprekidna deforestacija u svim predjelima svijeta, neophodno je prekinuti taj postupak i posaditi nove šume s obzirom da ih karakterizira prirodna mogućnost preuzimanja ugljičnog dioksida iz atmosfere.
- Djelovanje gospodarskih aktivnosti utječe i na poljoprivredu koja je osjetljiva na klimatske promjene. Zbog velikih nevrijemena dolazi do mnogobrojnih propasti u poljoprivredi. U ruralnoj regiji stanuje oko 75% najoskudnijeg stanovništva u svijetu koji se orijentiraju na poljoprivredu. Također česte oluje, suše i polave imaju veliki utjecaj na osiguravateljski i finansijski sektor posredstvom količine novca podmirenog kao nadoknada za navedena nevrijemena.

4. EKOLOŠKA SVIJEŠT I ZNANSTVENI INTERES

Ukoliko je naseljenost impozantnija, kao i životni standard i što je konzumacija sirovina i energije veća u proizvodnom postupku, to je veća opterećenost životnog okoliša. Dakle bitno je odnekud krenuti da bi se ove nepogode zaustavile. Neophodno je proizvoditi, živjeti i raditi da bi se takav utjecaj na okoliš umanjio. Korijen je u ekološkoj pismenosti koju je nužno uvećati diljem svijeta, tako bi velik broj stanovnika a time i poduzetnika odobrio i prizano ekološki prihvatljivo poslovanje. Prirodu ne smijemo uzimati „zdravo za gotovo“, nego ju trebamo cijeliti i odgovorno čuvati. Prvenstveno tu nailazimo na motivaciju i težnju za sve većom ekološkom svijesti, koja je osnova za učenje eko pismenosti. Ekološka svijest u najopširnijem značenju je svjesnost o djelovanju u prirodi i formiranju okoliša uslijed osobnog prilagođavanja sa što manjim negativnim posljedicama za život. Ekološku svijest obilježava nekoliko karakteristika: znanje - objektivno, iskustveno i znanstvena u okolišu, osjećaj za živi i neživi svijet, pripravnost za zaštitu prirode i etičnost kao sistem vrijednosti. Ekološka svijest obuhvaća osvještenost o zapostavljenim prirodnim osnovama za život ljudi, nanosena utjecajem mnoštva ljudi, uključujući solidarnost ka saniranju ugroženosti. Pojavljuje se istovremeno s industrijskim napretkom, s potrebnom koordiniranjem industrijskog napretka s potencijalima okoliša. Do 60-ih godina 20. stoljeća, ekološka svijest skoro da i nije egzistirala. Krajem 20. stoljeća ekološka kriza je inicirala razvitak i porast ekološke svijesti. Rezultat su česte ljudske aktivnosti u zaštiti okoliša. (Cifrić, 2002.) Unatoč tomu, porast ekološke svijesti prilično je malo poduzeo za zaštitu globalnog okoliša. I dalje traje znatan raskorak između ekološke svijesti i ekološkog ponašanja. Zainteresiranost za ekološke, naročito socijalnoekološke probleme prolazi kroz dva ekstrema. S prve strane navodi se da se radi o trenutnoj površnosti, a s druge da je riječ o značajnim problemima čovječanstva. Nedvojbeno prirodnih znanosti za analiziranje određenih ekoloških sistema s preventivnom namjenom u formi određenih mjera. Prvenstveno nailazimo na sistemski interes u obliku ekonomskih subjekata, zastupnika institucija za osiguravanje dostatnih prirodnih dobara itd. uslijed kvalitetnog proizvodnog procesa. Dakako, uz provedbu sredstava zaštite. Uz sistemski, nailazimo na politički interes koji se oslanjaju na probleme sklapanja sporazuma i zahtjeva, te konačne odluke o ekološkim strategijama ili rješenjima. Oni su istaknuti s težnjom mnogobrojnih interesa građana i ekoloških skupina za izravno rješavanje problema onečišćenja. Interesi su lokalnog, nacionalnog, regionalnog do globalnog interesa. Sveukupno posreduju zainteresiranost stanja onečišćenja i ugroženosti čovjekovoj okolini. Ona je trenutno prestigla zabrinjavajuću i alarmantnu točku, stoga se čovjek prvi puta u povijesti nalazi u evidentno lošoj situaciji koju je on sam proizveo. Stanje uništavanja vlastite prirodne osnove i osnove svih bića na Zemlji. Konfrontira se s hamletovim pitanjem „biti ili ne biti“. To pitanje nailazi na dva gledišta; težnja sve imponzantnijeg iskorištavanja prirodnih dobara i problema njihovog bonificiranja (štednja, tehnološki bolje prerade, ograničenja upotrebe), a s druge strane imponzantnim postotkom onečišćenja cijele Planete (Cifrić, 2002.). Radikalizacija interesa za socioekološke probleme prispjela sedamdesetih godina, u doba rasprava o stajalištima industrijskog društva i problematici njihove evolucije zamišljene kao kontinuirani rast. Taj podatak indicira na izrazito ključnu spoznaju o uzrocima i posljedicama ekološke krize.

4.1 RESURSI I POTROŠNJA

Mnogobrojni Zemljini resursi su limitirani. Trenutno smo cjelovito ovisni o fosilnim gorivima, mineralima, štoviše i osnovnim dobrima kao što je pijesak očuvali moderni svijet u pokretu. Više potrošača, čini da se ti resursi potroše brže. Zemlja također osigurava naše potrebe obnovljivim resursima, kao što su drvo, čista voda i zrak, zdravo tlo itd. Trenutno koristimo te resurse dvostruko brže nego što ih Zemlja može obnoviti. Ta se stopa neprestano povećavala od 70ih, i ako se ljudke navike i aktivnosti koji loše utječu na zdravlje ljudi i okoliša ne promijene, prognoze su da će nam trebati tri Zemlje da zadovoljimo naše potrebe do 2050. godine. Trenutno više od 800 milijuna ljudi nije opskrbljeno s dovoljnom količinom hrane da bi zadovoljili prehrambene potrebe svaki dan, dok je 650 milijuna pretilo. Ljudi danas gladuju ne zato što nema dovoljno hrane, već zato što je naš globalni ekonomski sustav nepravedno raspodijeljen. Broj ljudi koji gladuju povećao se posljednjih godina, djelomično zbog napretka razvoja koji nije pratio rapidan rast stanovništva. Međutim, povećanje poljoprivredne proizvodnje iziskuje velike troškove ka prirodi. Gubitak i iskorištavanje staništa dvije su najznačajnije prijetnje bioraznolikosti.²Trenutno je veliki broj prijetnji izumiranja sisavaca i ptica uzrokovano poljoprivredom. Moraju se poduzeti radikalne mjere za revoluciju u prehrambenim navikama i proizvodnji hrane.

4.2 DJELOVANJE POPULACIJE

Djelovanje usmjereno na populaciju je ključno ako želimo ispuniti najosnovnije ljudsko parvo od svih, a to je osigurati dovoljno hrane. Više od desetine svjetskog stanovništva danas živi u ekstremnom siromaštvu. Siromaštvo nije posljedica ograničenih globalnih resursa, već političke i ekonomske nepravde. Međutim, unatoč činjenici da najbogatiji pokreću klimatsku krizu, natjecanja u resursima i šteti okolišu, najsiromašniji ljudi gotovo su uvijek u najvećem riziku. Djelovanja neodržive populacije prvo pogađaju najsiromašniji a uz to i najteže. Iako siromaštvo također može dovesti do značajnog uništavanja okoliša, glavni pokretač naše globalne ekološke krize je prekomjerna potrošnja u bogatim dijelovima svijeta. To je djelomično uzrokovano neodrživom i pretjeranom potražnjom potrošača, a izbori pojedinačnih potrošača u bogatim društvima moraju igrati ključnu ulogu u rješavanju nejednakosti i promicanju održivosti. Međutim, slobodan izbor potrošača može biti ograničen i potrebna je promjena na temeljnjoj razini. U osnovi neodržive potrošnje je ekonomski sustav koji se temelji na kontinuiranom rastu proizvodnje, potrošnje i profita, te na zanemarivanju utjecaja na okoliš uzrokovanih gospodarskom aktivnošću. Progresivni ekonomisti sve više dovode u pitanje ovaj model, napominjući da je svrha ekonomije poboljšati dobrobit ljudi. Iznad određene točke bogatstva, materijalni dobitci malo utječu na sreću ljudi, ali pridonose iscrpljivanju resursa, klimatskim promjenama i drugim kritičnim ekološkim izazovima.³

² Ekološki otisak Hrvatske, *Kako je razvoj zgazio održivost*, <https://elektronickeknjige.com/knjiga/simlesa-drazen/ekoloski-otisak/5-1-ekoloski-otisak-hrvatske/>

³ Population Matters, Rast ljudske populacije, (srpanj 2022.) [Population Matters | Every Choice Counts | Sustainable Human Population](#)

5. SOCIOLOGIJA OKOLIŠA I DRUŠTVA

Sociologija okoliša istražuje međuodnos društava i njihovih prirodnih okolina. Djelokrug potencira društvene čimbenike koji imaju utjecaj na upravljanje resursima okoliša i prouzročavaju problem okoliša, postupke kojima se ti ekološki problem društveno izgrađuje i oblikuje kao društveni problem, te društvena repliciranja na tu problematiku. Sociologija okoliša nastala je kao podpodručje sociologije 70-ih kao rezultat na nastanak pokreta za zaštitu okoliša u 60-im godinama. Simbolizira relativno novo područje analiziranja koje se usmjerava na proširenje prethodne sociologije tijekom aktiviranja fizičkog smisla okruženog društvenim čimbenicima. Ona obično određuje sociološko istraživanje društveno-okolišnih međudjelovanja. Sociolozi okoliša analiziraju diferentna stajališta ljudskog odnosa sa prirodnim okolišem, zajedno sa stanovništvom i demografijom, organizacijom i institucijom, tehnologijom, zdravljem i bolesti, kulturu i identitet, te društvenu različitost. Premda je središte polja odnos između društva i okoliša, sociolozi okoliša redovno poentu stavljaju na analizu društvenih čimebnika koji bude probleme okoliša, društvenih djelovanja tih problema i truda da se problemi saniraju. Izuzev toga, velika se pažnja posvećuje društvenim procesima kojima se utvrđeni uvjeti okoliša društveno opisuju kao probemi (Winter, 2004.). Velik dio istraživanja u sociologiji okoliša istražuje suvremena društva. Iz korijena poljoprivredne proizvodnje ljudi imaju utjecaj na prirodu. Ljudi moraju raskrčiti zemlju, porezati drveće, korijenje i biljke moraju biti pod kontrolom, a to je proces kako bi mogli kultivirati žitarice. Poljoprivredni načini koju pojedinac mora upotrijebiti može prouzročiti eroziju tla, kao i ostale probleme. Nekoć je priroda djelovala i imala utjecaj na ljudski život, dok je danas nakon evolucije moderne industrije obrnuto. Moderna industrija ekspandira i dovodi do impulzivnog rasta potreba za energetskim izvorima i sirovinama, pa su rezerve izvora i materijala postale limitirane. Pojedine glavne resurse mogli bismo previše opteretiti i istrošiti ukoliko ne smanjimo globalnu potrošnju.

5.1 SOCIJALNA EKOLOGIJA

Murray Bookchin je uspostavio filozofiju koju je nazvao socijalna ekologija. Socijalna ekologija ističe da je ekološka kriza ishod hijerarhijske zajednice vlasti i autoritativnog svjetonazora usađenog u paradigme našeg društva. Iz tih društvenih relacija, prevladava zapadna ideologija. Od osnutka socijalne ekologije do sada podosta se toga izmijenilo. Stvorena je i uvrštena u analiziranje nastave. Krenula je upotrebljavati znanstvene metode tokom izučavanja raznolike lepeze ekoloških problema i društvenih postupanja (Marković, (1991.) Nastojimo tvrditi da socijalna ekologija izučava odnose unutar ljudske populacije i njihovih okruženja. No, manjak jedinstvenog znanstvenog nazora oko definiranja i utvrđivanja predmeta i mjesta istraživanja koju ona ima u cjelini, ishodila je određenim nepravilnostima u njenom razvoju. Preciznije, ona je imala sporiji razvoj; minimalizirana je njezina ostvarljivost na području razrješavanja ekološke problematike, nespomenuta je “njena niža vrijednost” od strane opće sociologije i reducirana je zainteresiranost za znanstvena istraživanja na tom području. Međutim, socijalna ekologija je postigla položaj jedne od ključnih disciplina koja istražuje značajnu povezanost između čovjeka i njegove okoline (Cifrić 2002.). Isto tako, u predmetu istraživanja ima za analizu utjecaj životne okoline sa sveukupnosti prirodnih i društvenih faktora na čovjeka. Mnogi za pojam okolina impliciraju sveukupnost fizičkih, kemijskih i bioloških sredstava. Potom socijalnih faktora sposobnih da funkcioniraju direktno ili indirektno, kratko ili na duži period na svekolika bića i ljudske aktivnosti. Zalaganje da se omogućiti kvalitetna životna sredina podrazumijeva isključivanje ključnih izvora onečišćivača

5.2 SOCIJALNOEKOLOŠKI PROBLEMI

Ekološkim problemima se proučavaju različite znanosti, premda nerijetki i dalje smatraju da ekologiju treba zadržati u tradicionalnom smislu i da ju trebaju proučavati biološke znanosti u cijelini. Kao što je ekološki problem sve učestalije opseže društvo tako su se i zainteresiranost, sadržaj i reprezentativnost određenih disciplina također formirali i sve više je stizala do izražaja težnja uključivanja društvenih znanosti. Poslije drugog svjetskog rata, evolucija kemijskih i drugih sredstava oštećivanja razvio, prije rata iniciranu, apliciranu ekologiju (Kalanj, 1994.). Naknadno je razvoj tehnike i vojna industrija ovela do bezobzirnog eksploatiranja prirodnih resursa s jedne strane i onečišćivanja prirodne i socijalne okoline mnogobronjim otpadnim materijalima s druge strane. To je djelovalo na ugrožavanje mnogobrojnih ekosistema i na globalni ekosistem Zemlje. U ovom periodu nastaju i zamjerke industrijskog društva. Rasprave oko idućih stajališta i gledišta razvitka industrijskog društva indiciraju na njegovu krizu i težnju ka isključivanju rasta. Naši najgori ekološki problem rezultat su ljudske aktivnosti, a ta je aktivnost, kao i mnoga ljudska ponašanja, plodno zlo za sociološka proučavanja. Svi ovi razlozi mogu se proučavati sociološki. Točnije, sociologija okoliša je proučavanje interakcije između ljudskog ponašanja i prirodnog i fizičkog okoliša. Sociologija okoliša pružila je značajne spoznaje u područjima kao što su mišljenje javnosti o okolišu, djelovanje i utjecaj na vrijednosti na ekološko ponašanje ljudi, te nejednakosti u utjecaju ekoloških problema na zajednice i pojedince. Danas živimo usred sve veće socio-ekološke krize na svjetskoj razini. Prepreke

održivoj budućnosti kao pozitivnom rješenju te krize, su se nagomilale. Pogoršali su se ekološki i društveni problemi, uključujući globalne klimatske promjene s ozbiljnim ekološkim i socioekonomskim posljedicama, migracijom, siromaštvom i društvenim nejednakostima, nezaposlenošću, iskorištavanjem radne snage i sl.

5.2.1 SOCIJALNA EKOLOGIJA I ETIKA

Ekološka kriza je prvenstveno u modernom društvu, imala snažno djelovanje na razvijanje ekološkog razgovora o popratnim uzrocima i posljedicama. Odnosno, o dilemama za postupanje i spriječavanje ekoloških posljedica. Ona se progresivno i postepeno pojavljivala i razvijala ne samo u striktnom nazoru već i u nazoru promjene kvalitete društvene svijesti i sistema vrijednosti. Ekološka etika obuhvaća četiri etape. Prva je identificiranje ekološke krize. Prvenstveno je neophodno raspoznati posljedice kao nagomilani fenomen suvremenog društva imenovan ekološka kriza. U samom startu se diskutiralo da je riječ o individualnim ekološkim problemima primjera krize sirovina, energije, radioaktivnih pogona i skladišta itd., a ne o posljedicama silnih proporcija kao novi izuzetak koji situaciju modernog društva ne osposobljava kao privremeno nego kao neprolazno i kontinuirano stanje društva. Druga etapa je stvaranje ekološke svijesti. Svijest o ekološkoj krizi ishodila je oblikovanje drugačije svijesti o okolišu. (Cifrić, 2002.) Valjalo je proučiti probleme nastajanja i posljedica ljudskog ekstremnog djelovanja na okoliš i prirodu, a ne samo pojedinačno postupanje, već kao društveni problem. Senzibiliziranje ovakvog problema zavisilo je o obliku ekološkog problema na ustanovljenom teritoriju pa je njegova značajnost za društveno ekološko senzibiliziranje zavisila kako na kojem području. Treća etapa je zaštita okoliša. To je uvažavanje trenutne ekološke krize i njeno osvješćivanje kao društvenog problema osiguralo je ustrojavanje i sistematiziranje različitih mjera u zaštiti okoliša. Ta etapa anticipira samosvjesnost modernog društva i zaštita se izvršava na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Izglavavaju se zakoni o zaštiti okoliša u globalu kao i za ostale zakone o individualnim gledištima i stajalištima te međunarodne konvencije. Zaštita okoliša se etapno oblikuje kao pristup koji ima svoju ekonomsku kalkulaciju, ponajviše u uporabi i crpljenju prirodnih resursa. Četvrta etapa je početak ekološke etike. Postepeno je društvo spoznalo i uvidjelo da je osim pravnih aspekata zaštite okoliša nužno i teorijski bitno detaljno razmotriti o konkretnom odnosu čovjeka i prirode. Ekološka etika potječe iz moralne prosudbe ekološkog iskustva kao načina socijalnog utjecanja.

5.2.2 SOCIJALNA I EKOLOŠKA PITANJA

Spoznaja da ekološku krizu determiniraju socijalni čimbenici djelovalo je na umrežavanje ekoloških pitanja sa socijalnim pitanjima i stajalištima; socijalno i ekološko drže svoje zajedničke poente razrješavanja. To će djelovati i na različite orijentacije prema glavnim pojmovima industrijskog društva: država, rast, razvoj, tržište, a također i na nailazak oblikovanja ekoloških mogućnosti kao socijalnih mogućnosti. (Kukić 2004.). S jedne strane, nastaju potpuna odbacivanja nasljeđa civilizacije, a s druge zaoštavanje novih civilizacijskih potencijala. Odnosno, pojačavanje povijesnog procesa inovacije industrijskog društva u novo društvo, a nastaje i teza o kvalitetnijem balansu između društva i prirode – ekološkoj ravnoteži. Bitno je istaknuti da ekološka kriza ima svoje socijalne uzroke ali i da će socijalnu krizu poticati ekološka kriza, nezavisno o ostalim zamislima i planovima razrješavanja pitanja budućnosti. Zainteresiranost za ekološko danas je determiniran zanimanjem za budućnost socijalnog. Onečišćenje raste, a isto tako i izdatci i troškovi njegovog saniranja i zaštite. Djeluje proturječno da s uvećanjem praktičkog truda stanje prirodnog okoliša, a ovime i uvjeta života na Zemlji, okolnosti postaju još zahtjevnije. Nalazimo da trenutno nije toliki manjak obrazovanja u raspoloživim znanjima o okolišu niti u neprikladnim metodama njegova prijenosa, nego u našem psihološkom i fizičkom stanju da ga promijenimo. Propust je u našem prepoznavanju vrijednosti okoliša i prirode općenito. Također u našoj emotivnoj interakciji u svim društvenim tokovima prema prirodi kao i u vlastitoj impresiji prirode. Globalni ekološki izazovi prema obrazovanju potražuju i iziskuju; valjano informiranje o formi okoliša i izmjenama našeg rezone s većom emocionalnom kooperacijom (Cifrić, 2002.). Globalne promjene zahtjevaju od obrazovanja da pruži i osigura ne samo izmjenu kognitivnog već i emotivnog ponašanja današnjih generacija. Globalne rizike treba promatrati ne samo kao entitet, već kao i društvene sukobe moći. Rizici kao entitet manifestiraju se kao strana sila, kao nepredviđene i neočekivane posljedice, bile pozitivne ili negativne. U tom smislu, na rizike i negativne posljedice trebamo gledati kao na stvarne opasnosti i odnosne društvene procese proizvedene u stvarnom svijetu globalnih interakcija tijekom duljeg povijesnog razdoblja.

6. ODRŽIVI RAZVOJ

Podrazumijeva se da svaka organizacija uz primjenu pojedinih aktivnosti treba osnivati vrijednosti koja pripisuje u obzir ekonomske, društvene i druge faktore i činioce koji su povezani uz zaštitu okoliša. Potrijebitost za novim dostupom globalnoj ekonomiji koja se zasniva na održivom razvoju potiče sveukupna ovisnost stanovništva o fosilnim gorivima, rastu stanovništva, promjenama klime, reducirane količine prirodnih resursa itd. Održivi razvoj aspirira socijalnoj odgovornosti odnosno napretku, gospodarskoj djelotvornosti i efikasnosti, odnosno ekonomskom razvitku i zaštiti okoliša. Uz te namjene nužno je i usvojiti nacionalne osobnosti, poduzeti izvanrednu razinu zaštite, unaprijediti kakvoću okoliša i reducirati njihovo zagađenje (Cifrić 2002.) Također, neophodno je poticati gospodarstvo kojem su osnove blagostanje evolucijskim promjenama i socijalnom odgovornošću, te mnoštvo metoda i smjernica kojima bi se poticao održiv razvoj. Njezina strategija rezimira sve dimenzije nalazeći da je formiranje uvjeta za prosperitet ekonomije uravnoteženo s potencijalom prirode, tehnološkom uporabom prirodnih resursa koja ih odbacuje i nema utjecaj na reduciranje njihove profitabilnosti za buduće generacije. Jednako tako, u održiv razvoj se podrazumijeva angažiranost političkog sustava kojim se zaštićuje ljudsko parvo, sloboda, socijalni prosperiteti, razvoj kultura te etički sustav koji prihvaća klasifikaciju odgovornosti društva za stjecanje održive odgovornosti. Tim načinom održiv razvoj nastaje globalna i lokalna evolucijska strategija, pri kojoj je nužno usklađivati evolucijske odluke na svim nivoima njezina usvajanja.

6.1 NAČELA ODRŽIVOG RAZVOJA

Istraživanja dokazuju značajan utjecaj stanovništva na prirodne sisteme, uvećanje ekonomske različitosti i sve veću neostvarljivost ljudi da participiraju u donošenju odluka o svojoj sudbini, pa je izuzetno važno da čovjek svoje vlastite radnje i zahvate koordinira s ostvarljivostima prirodnih resursa. Odnosno, da primjenjuje načela održivog razvoja;

- dosljedno provođenja i zaštita životne zajednice,
- unaprjeđenja kvalitetnog života,
- osiguranje dugovječnosti i raznolikosti Zemlje,
- smanjenje iskorištavanja neobnovljivih prirodnih resursa
- inovacije u vlastitim nazorima i djelovanjima
- osiguravanje zajednicama da brinu o okolišu
- formiranje nacionalnog okvira za implementaciju razvoja i zaštite.

Gospodarstvo se ne može odijeliti od prirodne okoline u kojoj se izvršavaju gospodarske djelatnosti. Naime, način kojim raspolažemo gospodarstvom ima snažno djelovanje na okoliš, a kvaliteta okoliša na gospodarske djelatnosti (Herceg, 2013.) Zaključuje se da je održivi razvoj jedini način definiranja gospodarske i društvene krize na globalnoj razini i jedini put kojim bi egzistiralo moderno društvo. Ono kome su osnovne namjene reduciranje različitosti siromašnih i bogatih stanovnika, reduciranje zagađenja okoliša, isto tako i prirodnih resursa. Također i uvećanje razina kolegijalnosti unutar stanovništva i porast svjetske populacije.

6.2 CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA

U cilju zaštite okoliša i omogućavanje razvoja, reduciranja i suzbijanja siromaštva, različitosti, prihvaćeno je sedamnaest globalnih ciljeva održivog razvoja u okviru dokumenta „izmijeniti svijet“ za održiv razvoj do 2030. godine.⁴ U nastavku rada opisati ću neke od budućih ciljeva usko povezanu sa temom ovog rada. Prvi cilj je iskorijeniti siromaštvo za koje je neophodno omogućiti znatnu aktivizaciju resursa iz različitih izvora. Drugi cilj je iskorijeniti glad čime se namjerava duplo povećati poljoprivredna produktivnost i prihode malih proizvođača hrane, a naročito žena i obiteljskih poljoprivrednih proizvođača. U trećem cilju, zdravlja, planira se osigurati zdrav život i unapređivati prosperitet svih generacija. Šesti cilj je osigurati pitku vodu za sve, uz održivo upravljanje vodama i osiguranje higijenskih uvjeta za sve. Neophodno je uvećati međunarodnu suradnju sa zemljama u razvitku i pružiti im potporu u progresu ojačavanja kapaciteta, kao i lokalnih zajednica u napredovanju načina upravljanja vodom i sanitarnim preduvjetima. Također, osigurati i regenerirati ekosustave povezane s vodom, kao i šume, jezera, rijeke, planine. Trinaesti cilj poduzimanja neodložnih djelovanja u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih posljedica iz kojeg moramo optimizirati obrazovanje, izgraditi razinu svijesti i reducirati djelovanja takvih promjena, od modifikacije do rane signalizacije opreza. Usko povezana su i sljedeća dva cilja, sačuvati oceane, mora te smanjiti sve aktivnosti onečišćavanja morskih resursa. Naročito onih aktivnosti koje dopijevaju s kopna. Zaštita, uspostava i provedba održive uporabe kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama i odbaciti dezertifikaciju i onemogućiti uništavanje biološke raznolikosti jedan je od također ciljeva održivog razvoja. Za stjecanje navedenog cilja neophodno je mobilizirati i znatno proširiti financijska sredstva iz svih resursa zbog održanosti uporabe biološke raznolikosti i ekosustava. Svi ciljevi održivog razvoja globalno su upotrjebljivi te iziskuju od svih sudionika da prihvaćaju odgovornost te doprinose rješavanju izazova. Najključniji prihod za provođenje ciljeva održivog razvoja su evolucijska pomoć i javne financije.

⁴ Hrvatska udruga poslodavaca, Ciljevi održivog razvoja 2030., (n.d), <https://www.hup.hr/EasyEdit/UserFiles/Global%20Compact/sdg-ciljevi-i-targeti.pdf>

7. EKONOMSKA KRIZA

Ekonomске krize u aktualnom globaliziranom svijetu dotiču sve zemlje od najimućnijih pa sve do najoskudnijih zemalja, a djelovanja tih kriza na društvo, okoliš i gospodarstvo imponzantni su i porazumijevaju konstantno spoznavanje iznovice trenutnog ekonomskog sustava. Pripadamo distribuiranom svijetu u kojem se napretci u svjetskoj ekonomiji upriličuju na ekonomsko stanje nacionalnih gospodarstava. Budući da se to gospodarstvo Republike Hrvatske znatno zasniva na uslužnim djelatnostima, a proizvodne zapremnine su u prethodnih dvadeset godina uvelike smanjene. Stoga izmjene i ekonomске krize u svjetskoj ekonomiji lako mogu posjedovati negativne efekte, zbog osjetljivosti takvog ekonomskog sustava i deficit jasne ekonomске strategije. Problemi ekonomskog razvitka vjekovima su bili u centru zainteresiranosti političke ekonomije i drugih ekonomskih znanosti. Ti problemi, naročito od vremena reprezentiraju istovjetni djelokrug istraživanja ekonomije i ekologije.

7.1 EKONOMIKA OKOLIŠA

Znanost koja proučava gospodarenje okolišem i prirodnim izvorima i zalihama je ekonomika okoliša. Temeljno polazište ekonomike okoliša je svijest da okoliš nije individua i razlučen od gospodarstva. Nego sve promjene koje se zbivaju u gospodarstvu djeluju na okoliš i obrnuto. Istraživanje ekonomskih stajališta zaštite okoliša te oštrijeg ekološkog zakonodavstva u cilju razvitka i gospodarskog rasta potražuje korigiranje ekološke i ekonomске neusklađenosti, tj. izvršiti temeljne inovacije u gospodarstvu i internacionalnim relacijama (Stanojev, 2012). Neučinkovit napor trenutne ekologije očituje se pogoršavanjem okoliša i uočava se postepeno kroz reduciranje ljudskog blagostanja. U takvim okolnostima prirodni resursi bivaju nedovoljni i precjenjeni.

7.2 INSTRUMENTI PROVEDBE ZAŠTITE OKOLIŠA

Mnogobrojni instrumenti kojima se primjenjuje politika zaštite okoliša formirani su zbog zaštite okoliša. Instrumenti politike okoliša povezati ćemo u četiri temeljne skupine:

- regulacijski instrumenti kao okolišni normativi određuju okvire sveukupne koncentracije onečišćivača dozvoljene na određenom prostoru (Šverko 2006.). Radi instrumenata implementacije zaštite okoliša samo je djelomično tehničko pitanje za kriterij instrumenata koji omogućuje najdjelotvornije ili najefikasnije sredstvo za ostvarivanje ciljeva zaštite.
- ekonomski instrumenti glavni su za okolišno primjeren razvoj, služe u održavanju troškova okoliša, poboljšavaju prihode za investiranja u zaštitu okoliša, tj. javne rashode, nerijetko financijski efikasniji od izvornih instrumenata politike, povezani sa trenutnim trendovima prioriteta u mjerama upravljačkog sistema, te imaju korisne efekte na inovativnost i profitabilnost.
- samoregulacijski instrumenti u snažno naprednim industrijaliziranim gospodarstima instrumenti zakonske strategije čine primarne temelje politike zaštite okoliša kao i da su dosadašnji preokreti u provođenju te strategije rezultat modifikacije u gospodarstvu i viziji zaštite okoliša.
- institucionalni mehanizmi u najpogodnijem kontekstu, adekvatna politika i njezini instrumenti moraju se zasnivati na općim načelima politike zaštite okoliša da bi postigli zadane društveno pristupačne ciljeve u smislu kvalitete okoliša.

8. RURALNA I URBANA PODRUČJA REPUBLIKE HRVATSKE

Unatrag nekoliko godina, Hrvatska je investirala značajne napore kako bi izgradila okolnosti za reduciranje već stvorenih te prevenciju novih zagađenja okoliša putem koordinacije regulacije sa zakonodavstvom Europske Unije. Usvojila je nove propise, a njihovo izvršavanje i ostvarivanje provodi kroz motrenje i nador podataka za sve komponente i čimbenike okoliša. No, glavnu prijetnju Hrvatskoj simbolizira pustošenje i upropaštavanje, kao i gubitak staništa kao posljedica poljoprivrede. Značajan postotak travnjaka i pašnjaka je u riziku da budu ostavljena ili nastanu dio kontinuiranog i pojačanog poljoprivrednog korištenja. Ruralni dio Hrvatske je od velikog značaja za razvoj ruralnog turizma, no njega je neophodno strategijski i sistematički razvijati. Koločina vode u Hrvatskoj je poprilično dostatna, no raspoređenost je nezadovoljavajuća. Eventualne promjene i izmjene u okolišu koje su rezultat ljudskog djelovanja ili prirodne iznimke, ugroziti će kvalitetu vode. Glavno crpilište emisija u Hrvatskoj je uporaba energije. Pritom otpad, promet, poljoprivreda i kućanstva također pridonose emisijama. Velik rizik od negativnih djelovanja kao što su suše i požari posjeduju poljoprivreda i šumarstvo. Kriza poljoprivredne politike koja se u Hrvatskoj iskazuje u zadnjem desetljeću s tranzicijom tržišne ekonomije, uvelike pojačava težnju za ekološkom poljoprivredom. U Europskoj uniji se prethodno ispostavilo da se ovdje nalaze četiri složena pitanja kao što su kriza ruralnog života, nekvalitetan socijalni status seljaka, radikaliziranje ekoloških poteškoća u poljoprivredi, težnja za razvitkom poljoprivredne proizvodnje. Stoga je svako područje iznimno vrijedno, posebice obradivo. Prirodni uvjeti uzgoja stoke su ono čemu treba također težiti, odnosno orijentirati stočarstvo, a u socijalnom aspektu povećava čovjekova prebivališta na neupotrijebljenim ili neobradivim područjima (Cifrić). Kada će trajanje sučeljavanja završiti, teško je odgovoriti, ali organska će poljoprivreda ponovno imati neupitan značaj u proizvodnji hrane. Razlog tomu je da se organskom poljoprivredom može producirati jednaka količina hrane sa devetnaest posto umanjene ulaganja energije. Hrvatska urbana područja, kao i ruralna nisu dostatno izdržljiva na klimatske promjene i katastrofe. Značajnu opasnost simboliziraju požari u šumama, jer oni obuhvaćaju skoro polovicu zemljišta u Hrvatskoj. Urbana ekologija označava ulazak u odnos prostornog i ekološkog kao osnovno zanimanje. Aspekte tog zanimanja je neophodno promatrati kao odnos između ljudskog kolektiva i njegove okoline. Gradovi impliciraju obilatost socijalnih formi i značenja. Kod stvaranja i angažmana urbanih područja neopodno je obnoviti temeljne vrijednosti koje propisuju da urbani razvitak mora biti harmoniziran i koordiniran sa težnjama stanovništva. Jedna od značajnih težnji stanovništva je da čovjek treba zbog osobnog bivanja biti poučen egzistirati u harmoniji s prirodom. Temeljna je zamisao da je urbana ekologija cjelokupni dio svakidašnjeg upravljanja gradom, no isto tako je i društvena misija glede načina života urbanih stanovnika. Gradovi se formiraju bez dostatnog obzira prilagođenog kvaliteti življenja za koju postoji mogućnost da se tokom urbane ekologije stekne. Ipak, snaga Republike Hrvatska je dobrostojeća biološka raznolikost te prilično očuvan okoliš, kao i čisto Jadransko more i obalu. Od iznimnog je značaja zaštita okoliša i održiva upotreba prirodnih resursa, neophodno je na vrijeme onemogućiti i izolirati zagađenje okoliša te je važno izvršavati spajanje i ujedinjenje okoliša u sektore kao što su to promet, turizam, industrije, šumarstva, poljoprivreda itd. Ujedno je važno i djelovati na svijest ljudi i integrirati javnosti u razvitak i postupke kako bi zajednički donjeli odluke i provedbe normi.

9. EUROPSKA UNIJA I ZAŠTITA OKOLISA

Ekološki izazovi s kojima se suočava EU i države članice značajno su se promijenili tijekom posljednjih desetljeća. Pojavili su se novi i dramatični ekološki problemi, porasla je naklonost javnosti prema ekosustavu, modificirale su uloge i kapaciteti institucionalnih subjekata i ojačao je utjecaj suprotstavljenih globalnih i lokalnih paradigmi. Politika i pravo EU-a o okolišu datiraju s početka 1970-ih, kada su razrađene glavne političke smjernice i doneseni zakoni. Ovom razvoju događaja prethodio je niz ekoloških katastrofa zajedno s značajnim ekološkim i političkim angažmanom u kasnim 1960-ima, a sve je to imalo ulogu u težnji djelovanja političara i zakonodavaca. Europska unija investira u politiku zaštite okoliša. Za učinkovito izvršenje politike zaštite okoliša neophodna je suradnja svih članova i samosvjesna javnost. Ključan je cilj politike zaštite okoliša zasigurno limitiranje kao i reduciranje štetnih posljedica koje su prouzročene ekonomskim i ostalim sektorima na prirodne ekološke sustave.⁵ To se postiže tako da se odstrane sve vrste zagađenja. Osnovni cilj politike zaštite okoliša je stvaranje dogovora između zaštite okoliša i gospodarskog razvitka, što će biti veoma snažan zadatak. Kako bi se politika zaštite učinkovito ostvarila, neophodno je motivirati javnost o problemima spram okoliša. Međutim, veliki broj ljudi nije dostatno involvirana za zaštitu okoliša i ne skrpe računa o njemu. Time nenamjerno narušavaju kvalitetu ostalih, a takav se stav mora izmjeniti s činjenicom da je cilj države ostvariti održivi sustav koji osigurava kvalitetan život svim ljudima. Europska unija trenutno sadržava najmoćnije svjetske standarde zaštite okoliša pa je stupnjevito usredotočena ka oportunističkim globalnim promjenama, posebice onih klimatskih. Klimatske promjene većinom narušavaju život na Zemlji, a druge promjene podrazumijevaju: zaštitu zraka, upravljanje otpadom, bioraznolikost, suzbijanje onečišćenja vode.

⁵ Europski parlament, Politika zaštite okoliša; opća načela i osnovni okvir, (listopad, 2021.), <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/71/politika-zastite-okolisa-opca-nacela-i-osnovni-okvir>

10. ANKETA O OSVIJEŠTENOSTI STANOVNIŠTVA

Metodu koja je korištena kako bi istražili osviještenost današnje populacije je online anketni anonimni obrazac. Istraživanje je provedeno za različite dobne skupine, u svrhu povezivanja sa ovim radom. Također, sudjelovati su mogli stanovnici svih županija u Hrvatskoj. Prikupljanje podataka je izvedeno putem internetske ankete. Ispitanicima je napomenuto da je anketa anonimna i upotrebljena u cilju pisanja diplomskog rada, kao i navedena tema rada, te su pozvani da ostanu iskreni. Anketa je bila dostupna 48 sati. Kroz pitanja u kojima su postojale mogućnosti jednog odabira, višestrukog odabira i samostalnog pisanja dobili sam sljedeće pokazatelje.

Osviještenost o ekološkoj i socijalnoj krizi u okolišu i društvu

U svrhu diplomskog rada na temu Ekološka i socijalna kriza u okolišu i društvu, u ovoj kratkoj anketi, sudjelujete u mom vlastitom istraživanju osviještenosti **ekološke i socijalne krize** različitih dobnih skupina, te različitih područja na teritoriju Republike Hrvatske.

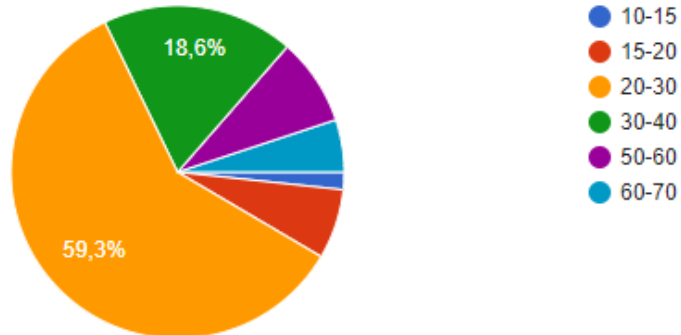
Unaprijed zahvaljujem na izdvojenom vremenu i trudu.

Slika 4 – Naslov ankete s opisom istraživanja
Izvor: autorica rada

Na samom početku ankete, ispitanici su upoznati sa temom ankete, te o opisu istraživanja iste. Rezultati ankete su prikazali da je ukupno 59 ispitanika sudjelovalo u istom.

Broj godina?

59 odgovora

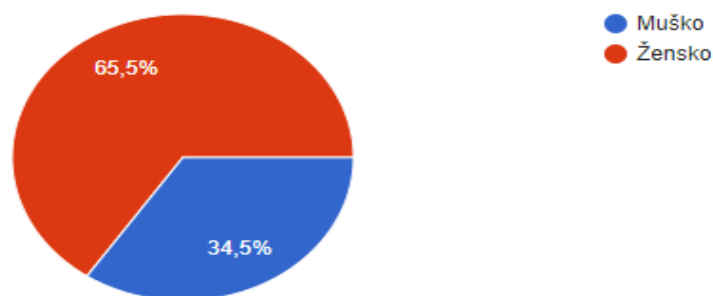

Graf 1 Starosna dob ispitanika,
Izvor: autorica

Podatci prikazuju u prvom grafu starosnu dob ispitanika. Konačni rezultat pokazuje (59,3%) u dobi od 20-30 godina, (18,6%) u dobi od 30-40 godina, (8,5%) u dobi od 50-60 godina, (6,8%) u dobi od 15-20 godina, (5,1%) u dobi od 60-70 godina, i (1,8%) u dobi od 10-15 godina.

Spol

58 odgovora

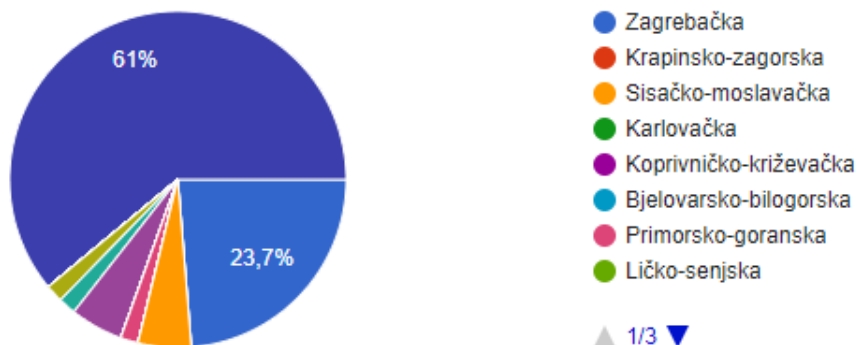

Graf 2 Prikaz grafa sa rezultatima uključenosti spola u istraživanje,
Izvor: autorica

Najveći broj ispitanika je sudjelovalo u ženskom rodu i to u 65,5%.

Moja županija?

59 odgovora

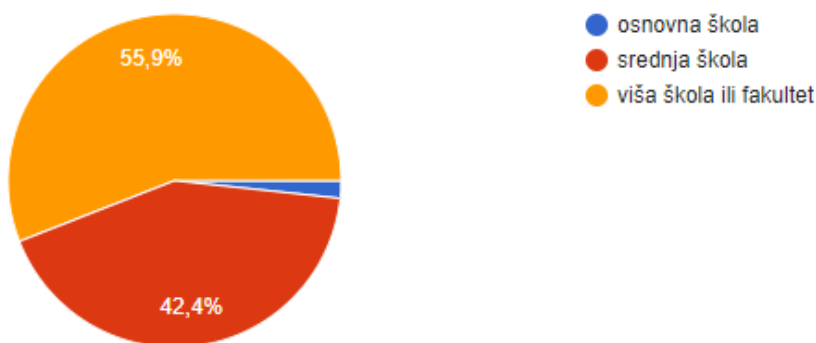

Graf 3 prikaz županijskog postotka ispitanika,
Izvor: autorica

Ispitanici koji su sudjelovali u vodećem broju stanuju u Gradu Zagrebu (61%) županiji, potom Zagrebačka (23,7%), Sisačko-moslavačka i Brodsko-posavska u jednakom postotku (5,1%), te Primorsko-goranska, Zadarska i Osječko-baranjska također u istom broju (1,7%).

Nivo obrazovanja?

59 odgovora

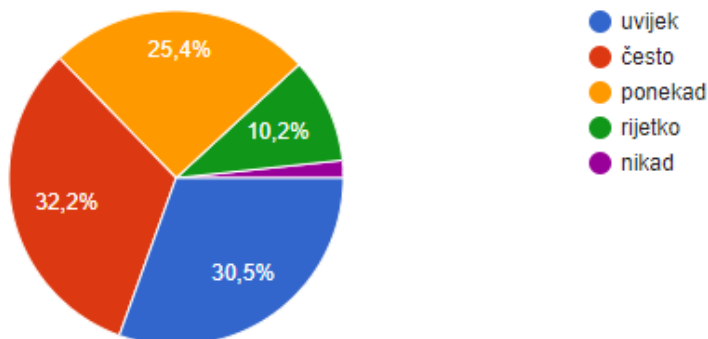

Graf 4 Nivo obrazovanja ispitanika,
Izvor: autorica

Rezultati ankete prikazuju podatke nivoa obrazovanja ispitanika, viša škola (55,9%), srednja škola (42,4%), i osnovna škola (1,7%).

Razvrstavaš li otpad (staklo, plastiku, papir, eko...)?

59 odgovora

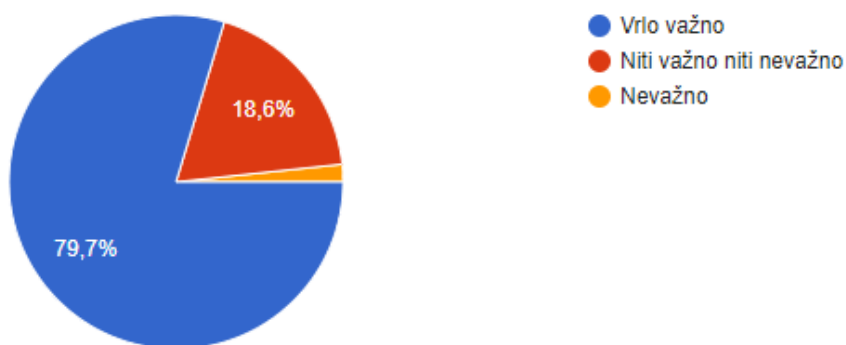

Graf 5 Razvrstavanje otpada,
Izvor: autorica

Na pitanje o razvrstavanju otpada ispitanici su odgovorili sa rezultatima da (30,5%) uvijek razvrstava otpad, (32,2%) često razvrstava otpad, (25,4%) ponekad razvrstava otpad, (10,2%) rijetko razvrstava otpad, (1,7%) nikad ne razvrstava otpad.

Koliko Vam je bitno stanje okoliša?

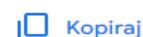
59 odgovora

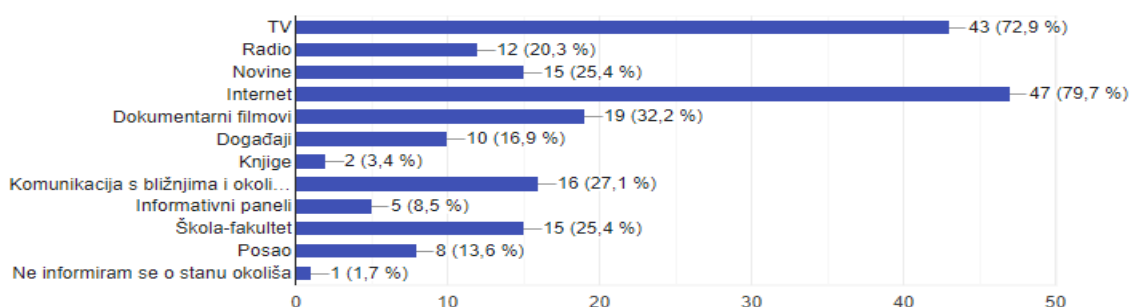
Graf 6 Značaj o stanju okoliša,
Izvor: autorica

Na pitanje koliko im je bitno stanja okoliša, rezultat ankete ispitanika prikazali su da je (79,9%) ispitanika vrlo važno stanje okoliša, (18,6%) niti važno-niti nevažno, (1,7%) nevažno.

Potvrdi svoj izvor informiranja o stanju okoliša

59 odgovora

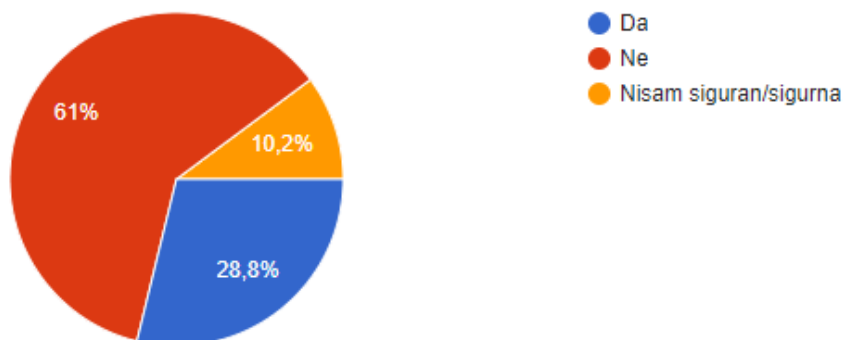

Graf 7 Izvor informiranja o stanju okoliša,
Izvor: autorica

Rezultati pitanja o izvoru informiranja o stanju okoliša pokazali su da je najvećim brojem to Internet (72,9%), zatim TV (72,9%), potom dokumentarni filmovi (32,2%), a u manjim brojevima to su komunikacija s okolinom (27,1%), Škola/fakultet i novine dijele postotak od (25,4%), radio (20,3%), Događaji (16,9%), Posao (13,6%), Informativni paneli (8,5%), na pretpostljednjem, iznenađujućem mjestu tu su knjige u postotku od (3,4%) što u ovom slučaju znači 2 ispitanika, te 1,7% ispitanika se ne informira o stanju u okolišu.

Smatrate li da je smeće isto što i otpad?

59 odgovora

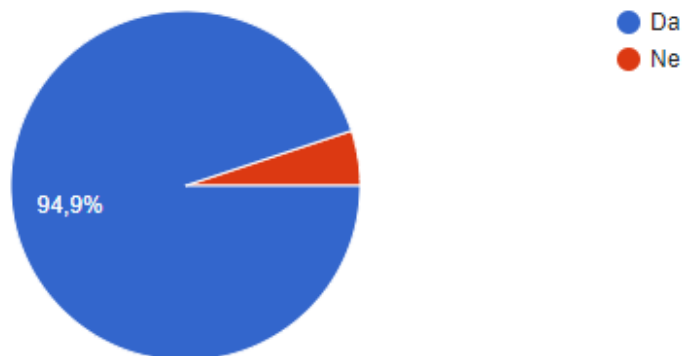

Graf 8 Smatranja da li su smeće i otpad isto?
Izvor: autorica

Na pitanje da li smatraju da je smeće isto što i otpad, ispitanici su imali ponuđene odgovore na koje su odgovorili: Ne, (61%), Da, (28,8%) Nisam siguran/sigurna (10,2%).

Smatrate li da su ljudskom aktivnošću nastali ekološki problemi?

59 odgovora

Graf 9 Upit o ekološkim problemima,
Izvor: autorica

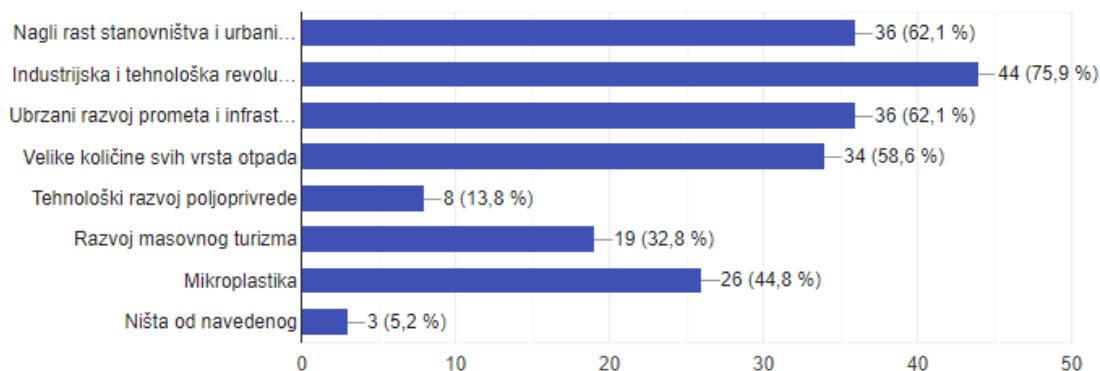
Rezultati pitanja Smatraju li da su ljudskom aktivnošću nastali ekološki problemi? (94,9%) je odgovorilo potvrdno, dok je (5,1%) niječno.

ANTROPOGENI - DEFINICIJA

Odaberi antropogene uzročnike onečišćenja okoliša!

Kopiraj

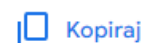
58 odgovora

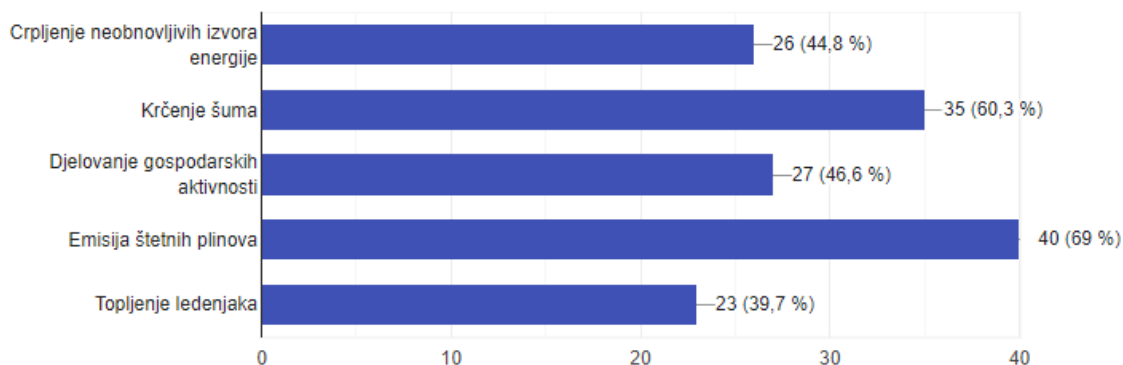
Graf 10 Antropogeni uzročnici onečišćenja okoliša,
Izvor: autorica

U pitanju da odaberu uzročnike onečišćenja okoliša nastalim djelovanjem ljudske aktivnosti, ispitanici su u najvećem postotku odgovorili da je to Industrijska i tehnološka revolucija (75,9%), potom Ubrani razvoj prometa i infrastructure (62,1%), Velike količine svih vrsta otpada (58,6%)..., dok se najmanji postotak odlučio da je to (13,8%).

Potvrdi uzročnik/uzročnike za koje smatraš da su posljedica globalne promjene klime!

58 odgovora

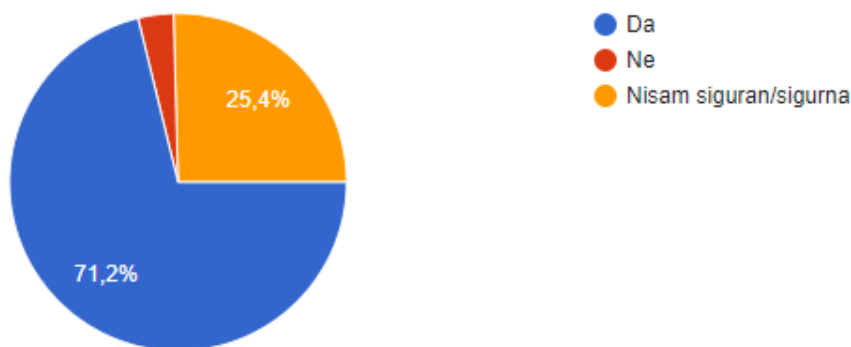

Graf 9 Uzročnici globalne promjene klime,
Izvor: autorica

Potvrdu o uzročnicima za koje smatraju da su posljedica globalne promjene klime, ispitanici su prikazali podacima da su to najvećim brojem emisije štetnih plinova (69%) , zatim krčenje šuma (60,3%), djelovanjem gospodarskih aktivnosti (46,6%), potom crpljenjem neobnovljivih izvora energije (44,8%).

Smatraš li da trenutno koristimo resurse dvostruko brže nego ih Zemlja može obnoviti?

59 odgovora

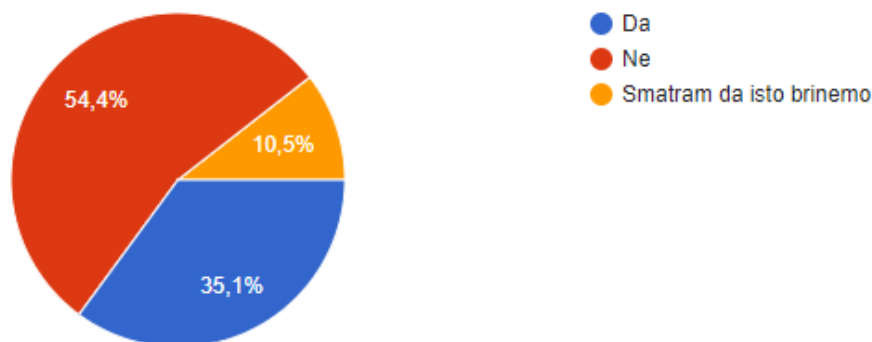

Graf 10 Upit o Zemljinoj obnovi resursa,
Izvor: autorica

Na pitanje da li smatraju da trenutno koristimo resurse dvostruko brže nego ih Zemlja može obnoviti, ispitanici su odgovorili sa najvećim postotkom potvrdnog odgovora (71,2%), zatim da nisu sigurni (25,4%) i da ne smatra odgovorilo je (3,4%) ispitanika.

Smatraš li da trenutna populacija više brine o okolišu i društvu nego u povijesti?

57 odgovora

Graf 11 Briga o okolišu u povijesti i danas,

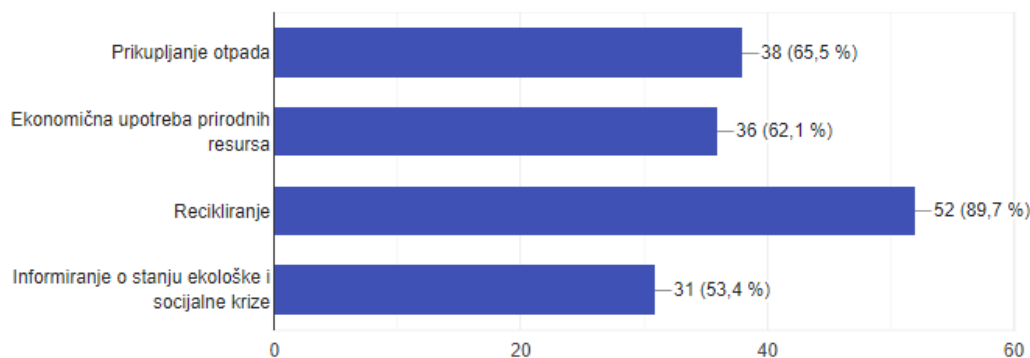
Izvor: autorica

smatraju li da trenutna populacija više brine o okolišu nego populacija u povijesti, ispitanici su niječno odgovorili u (54,4%), potvrdnom odgovoru u (35,1%), a oni koji smatraju da jednako brinemo odgovorilo je u (10,5%).

Na koji način možemo reducirati djelovanje na okoliš?

58 odgovora

Graf 12 Reduciranje djelovanja na okoliš,

Izvor: autorica

Na pitanje kakvim sve načinom možemo reducirati djelovanje na okoliš, ispitanici su najvećim brojem odgovorili da je to recikliranje (89,7%), zatim prikupljanjem otpada (65,5%), potom ekonomičnom uporabom prirodnih resursa (62,1%), a naposljetku informiranjem o stanju ekološke i socijalne krize (53,4%)

11. COVID-19 I DRUŠTVENA ODGOVORNOST

Epidemija je dokazala u kojoj mjeri su naše gospodarstvo i naša društva usko povezani i koliko međusobno ovisimo. Shvatljivo je da je strahovanjima u kontekstu zdravlja pružena veća pažnja nego strahovanjima u kontekstu okoliša komplementiranima s plastičnim proizvodima za jednokratnu upotrebu. Naime, usporednje gospodarskog rasta dovodi do reduciranja proizvodnje plastične ambalaže u Europskoj uniji. Te izmjene trebale bi djelovati na progres Europske unije u ispunjenju planova donesenih prije pandemije. U izvještaju Europske agencije za okoliš analiziraju se utjecaji pandemije Covid-19 na potražnju plastičnih proizvoda jednokratne upotrebe i samim time na okoliš Europe. Izvještajem pod imenom „Izgledi globalnih resursa“ koje je priopćio Međunarodni projekt za resurse utvrdio je da su eksploatiranje prirodnih resursa i takvim uvjetovane koristi i utjecaji na okoliš nejednoliko podijeljeni između država i regija. Države s velikim dohotkom, kao i države članice Europske unije, još uvijek troše osjetno više materijala i prouzročavaju osjetno više štete okolišu od grupe država s niskim dohotkom. Plan za kružno gospodarstvo, osnova je utjecaja Europske unije usklađen s korištenjem resursa. Plan objedinjuje cijeli niz smjernica fokusiranih na izgled proizvoda, postupke kružnog gospodarstva, stabilniju potrošnju i preventiranje stvaranja otpada. Njime se iziskuju restrikcije usklađene s kvalitetom ključnih proizvoda, obuhvaćajući ambalažu, elektroniku, teksil, građevinu, vodu, hranu, plastiku, baterije. Shodno tome, taj je plan ključna odrednica Europskog zelenog plana za kojoj se investira u okviru rasta i pozitivnog djelovanja nakon pandemije Covid-19 i učinkovitu reformu našeg gospodarskog kocepta.⁶ Socijalna odgovornost, odnosno društvena, nije samo zadovoljenje zakonskih obveza, već i samoinicijativno i svojevoljno potvrđivanje načela održivosti, te ulaganje u zaštitu okoliša, zajednicu i ljudski kapital. Trenutno je sve veći broj poduzeća koje podržavaju koncepciju društvene odgovornosti kao repliciranje na mnoge pritiske društva i gospodarstva. Na takav način poduzeća ulažu u budućnost i ističu da će njihov utjecaj i doprinos uvećati dobit poduzeća. Kroz analiziranje društvene odgovornosti i orijentiranosti, poduzeća namjeravaju uvećati standarde održivog razvoja, poštivanje ljudskih prava i zaštite okoliša. Poduzetničku društvenu odgovornost možemo motriti sa gledišta poslovne etike koja ima moralni opseg poslovnih relacija između svih ljudi u određenom poslu i djelatnika. Zato što se društveno odgovorno poslovanje tumači i istražuje unutar društva prema mnogim zainteresiranim skupinama kroz značajne uloge korporacija. Prikupljanje otpada, ekonomična upotreba prirodnih resursa, recikliranje, jedni su od načina kako možemo reducirati djelovanje na okoliš (Matešić, Pavlović, Bartoluci 2015.) Sukladno tome, nužno je prepustiti veliku pažnju na zaštitu okoliša kako bi poduzeće unaprijedilo povjerenje kupca, realiziralo veću dobit, jasnije realizirati odnose s investitorima, te podupirati zaposlene. Poduzeća bi trebala producirati proizvode i usluge koji će biti ekološki pristupačnije. Zatim, upotrebom razvijene i progresivne tehnologije poduzeće bi produciralo jeftinije i zdravije proizvode, a voda, zrak, tlo i okoliš bi ostali čisti i zaštićeni. Međutim, trenutno je proizvodnja hrane prilično povoljna, pa zbog nemarnosti i nezasićenosti potrošača hrana se baca a to stvarna iznimno onečišćenje okoliša.

⁶ International Resource Panel, *Zeleni izbori energije*, (n.d.) <https://www.resourcepanel.org/>

ZAKLJUČAK

Ekološki problemi odnose se na cjelokupnu populaciju, pa za njihovo otklanjanje moramo ujediniti pothvate i potencijale pojedinaca, države, narode, sveukupnu međunarodnu zajednicu kako bi se zadržala i sačuvala priroda za trenutne i buduće generacije. Sadašnje generacije posjeduju veliku sreću, a vjerojatno i nesreću, imenovali bismo to i povlasticom izravnog iskustva angažmana u najvećim dostignućima, a isto vrijeme i u njegovim kušnjama. Što su pogodnosti procesa veće, to je i kušnja veća. Prirodni svijet blijedi. Ako djelujemo odmah, možemo ga još popraviti. Stoga, ako nam je želja da živimo, kao i naša djeca sretne živote, trebamo preoblikovati društva i gospodarstva usklađena sa socijalnim i ekološkim načelima. Neučinkovit napor trenutne ekologije očituje se pogoršavanjem okoliša i uočava se postepeno kroz reduciranje ljudskog blagostanja. U takvim okolnostima prirodni resursi bivaju nedovoljni i precjenjeni. Odnosno, moramo ih izmijeniti na ljepše i bolje i to odmah. Moramo povećati trud, pospješiti procese i modificirati mnogobrojne odlične prakse koje su pružile mjerljive i korisne rezultate u aspektu oblikovanja ekološki učinkovitih društava i kvalitetnijeg života za nas i naše generacije. Stoga, ispunjavanje tih dvaju kriza podrazumijeva provedbu jednakog skupa rješenja. Drugim riječima, nastojimo li pružiti kvalitetan daljnji tijek ljudskog života na Zemlji, opće prihvatni princip napretka i kvalitete života mora sam po sebi obuhvaćati segmente i značajke kao što su održivost, solidarnost, humanost, kolegijalnost, opće dobro i limitiranost našeg prirodnog područja. Odnos čovjeka i prirode u društvenim znanostima percipira se kao negativno pitanje, istražuje se u povijesti društva i današnjici. Jednom je Albert Einstein rekao kako ne možemo riješiti probleme ako razmišljamo i diskutiramo na jednaki način kao i kad smo ih stvorili. Kvaliteta života je izrazito loša ako su okoliš i gospodarstvo u alarmantnom stanju. Sučeljavati ćemo se sa društvenom nesigurnošću izazvanom i pobuđenom neravnomjerno podjeljenom koristi, kao npr. svjež i čist zrak, te izdataka, podrazumijevajući zagađenost i poljoprivredne culture opustošene sušom. Takva okolina će biti teško prihvaćena, a konfrontirati ćemo se i sa buntom u pogledu neophodnih izmjena već postignutih formacija navika, upravljanja i prednosti potrošača. Smatra se da pojedine osobe imaju veliku ulogu u osiguravanju dobrog očuvanja okoliša. Demografska eksplozija i znanstveno-tehnološka revolucija doveli su do ogromnog porasta potrošnje prirodnih resursa. S takvim stopama potrošnje, iscrpljenost mnogih prirodnih resursa postala je očita u bliskoj budućnosti. Istodobno, otpad velikih industrija počeo je zagađivati okoliš, uništavajući zdravlje stanovništva. U svim industrijaliziranim zemljama rak, kronične plućne i kardiovaskularne bolesti postale su raširene. Utjecaj na prirodu dosegao je toliku razinu da se javljaju problemi globalne prirode o kojima početkom 20. stoljeća nitko nije mogao ni slutiti. Ostavimo li po strani ekonomske i socijalne aspekte i govorimo samo o prirodi, možemo navesti sljedeće globalne ekološke probleme: globalno zatopljenje, smanjenje ozonskog omotača, uništavanje šumskog pokrova Zemlje, dezertifikacija velikih područja, onečišćenje Svjetskog oceana, smanjenje raznolikosti vrsta biljaka i životinja. Individualna aktivnost može odigrati veliku ulogu u očuvanju našeg okoliša. Iako najveći dio okoliša leži u industriji, pojedinac također daje svoj doprinos. Kao primjer možemo uzeti korištenje i odlaganje plastičnih vrećica. Ako ljudi odgovorno koriste i odlažu plastične vrećice, one mogu igrati veliku ulogu u smanjenju onečišćenja okoliša. Mikroaktivnosti pojedinih osoba mogu biti dobra mjera naših nastojanja

da preokrenemo onečišćenje okoliša. Uz neuspjeh svjetskih sila da djeluju na onečišćenje okoliša, vrijeme je da se svatko od nas zapita kakvu ulogu igramo u onečišćenju okoliša i provedemo potrebne mjere koje možemo poduzeti kako bismo preokrenuli trend. Važno je da ne potičemo iluziju da će tvrtke biti bolje konkurentne ako budu više brinule o okolišu. U stvarnosti, ponekad će veće upravljanje pomoći tvrtki, a ponekad neće, i ako se nadamo tržišnoj konkurenciji koja usmjerava tvrtke prema takvom upravljanju, nenamjerno ćemo ubrzati, a ne usporiti razvoj kriza. Vrijeme je da se probudimo i shvatimo da kao pojedinci izravno pridonosimo onečišćenju okoliša. Broj putovanja zrakoplovom koje napravimo, vrijeme koje provedemo izgarajući fosilna goriva u svojim automobilima, način na koji odlažemo i ostalo dovodi do zagađenja. Ovo su načini na koje možemo prilagoditi svoj život i sačuvati okoliš.

POPIS LITERATURE

KNJIGE

1. Cifrić, I., (2002.) *Okoliš i održivi razvoj: ugroženost okoliša i estetika krajolika*, Zagreb
2. Črnjar, M. (2002.), *Ekonomika i politika zaštite okoliša*. Ekonomski fakultet i Glosa, Rijeka
3. Goodstein, E. S., (2003.), *Ekonomika i okoliš*, Zagreb
4. Herceg, N., (2013.), *Okoliš i održivi razvoj*, Zagreb
5. I. Vereško, (2015.) *Antropogeni uzročnici onečišćenja okoliša*
6. Kalanj R., (1994.), *Moderno društvo i izazovi razvoja*, Zagreb
7. Kukić, S., (2004.), *Sociologija – teorija društvene strukture*, Sarajevo
8. Marković, D. Ž., (1991.), *Socijalna ekologija*, Beograd
9. Matešić, M. Pavlović, D., Bartoluci D., (2015.), *Društveno odgovorno ponašanje*, Zagreb
10. Stanojev D., (2012.), *Ekonomska kriza i kriza ekonomske znanosti*, Rijeka
11. Šverko, M., (2006.), *Ekonomski instrumenti u zaštiti od onečišćenja*, Rijeka
12. Udovičić, B., (2009.), *Globalna kriza i socijalna zemlja*, Zagreb
13. Zlatković W. J., (2004.), *Revija za sociologiju*, Zagreb

INTERNETSKI IZVORI

1. Europski parlament, *Mikroplastika: Izvori, posljedice, rješenja*. (22. studeni 2018), <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/society/20181116STO19217/mikroplastika-izvori-posljedice-rjesenja>.
2. Pew Research, *Globalno javno mnijenje o klimatskim promjenama* (7. listopada 2021.), <https://www.pewresearch.org/>
3. Ekološki otisak Hrvatske, *Kako je razvoj zgazio održivost*, (n.d) <https://elektronickeknjige.com/knjiga/simlesa-drazen/ekoloski-otisak/5-1-ekoloski-otisak-hrvatske/>
4. Population Metters, *Rast ljudske populacije*, (srpanj 2022.) [Population Matters | Every Choice Counts | Sustainable Human Population](#)
5. Hrvatska udruga poslodavaca, *Ciljevi održivog razvoja 2030.*, (n.d), <https://www.hup.hr/EasyEdit/UserFiles/Global%20Compact/sdg-ciljevi-i-targeti.pdf>
6. International Resource Panel, *Zeleni izbori energije*, (n.d.) <https://www.resourcepanel.org/>

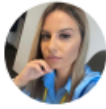
POPIS SLIKA

Slika 1 Predviđeni rast populacije za 50 godina (2072. godina).....	11
Slika 2 Trenutni rast populacije (2022. godina)	11
Slika 3 Emisija prometa u Europskoj uniji, preuzeta sa službene stranice Europske agencije za okoliš, 2022.	12

POPIS GRAFOVA

Graf 1 Starosna dob ispitanika,	28
Graf 2 Prikaz grafa sa rezultatima uključenosti spola u istraživanje,	28
Graf 3 prikaz županijskog postotka ispitanika,	29
Graf 4 Nivo obrazovanja ispitanika,	29
Graf 5 Razvrstavanje otpada,	30
Graf 6 Značaj o stanju okoliša,.....	30
Graf 7 Izvor informiranja o stanju okoliša,	31
Graf 8 Smatranja da li su smeće i otpad isto?	31
Graf 9 Uzročnici globalne promjene klime	33
Graf 10 Upit o Zemljinoj obnovi resursa	33
Graf 11 Briga o okolišu u povijesti i danas	34
Graf 12 Reduciranje djelovanja na okoliš	34

ŽIVOTOPIS

Tamara Stojčević

Bachelor of Economics

Waldstraße 29, Neu-Isenburg, 63263, Germany
tamarastojcevic1998@icloud.com 00385915213732

Profile

Bachelor of Business Economics and Finance, willing to work, reasonable, good communication skills and always cheerful and smiling.

A Communications Generalist, bringing forth knowledge from a variety of communication sectors. Experienced and successful in working with people. Team work suits me as much as individual work. Organized person, desire for personal development and acquisition of new skills.

Been working as administrator in Addiko and Raiffeisen Leasing.

Employment History

Jan 2019 – Dec 2019

Administrator at Addiko Bank

Zagreb

Working with a secured portfolio, collecting data for further processing. Telephone survey of the debtor's clients for the purpose of collecting receivables. Call administration. Collecting and recording feedback and agreements with clients.

May 2021 – Jun 2022

Administrator at Raiffeisen Leasing

Zagreb

Preparation and closing of leasing contracts.
Management of business car fleets.
Communication with Leasing banks regarding clients policies and debts.
Administration of related documentation.

Education

Sep 2013 – May 2017

High School Upravna škola Zagreb

Zagreb

Poslovni tajnik/Business Secretary

Sep 2017 – Sep 2020

Veleučilište Baltazar Zaprrešić

Zaprrešić

Bachelor of Economics

Completed my undergraduate degree in Business Economics and Finance.

Oct 2020 – Present

Veleučilište Baltazar Zagreb

Zagreb

Professional Specialist of Public Sector Management (prof. spec. oec.)

Details

Date / Place of birth

02.07.1998
Ebersberg, Germany

Nationality

Croatian

Driving license

B Category

Skills

Communication Skills

Microsoft Office

Computer Skills

Fast Typing Skills

Languages

Croatian

English

German

IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOG RADA I AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ime i prezime studenta: Tamara Stojčević

Matični broj studenta:

Naslov rada: Društvo i okoliš – socijalne i ekološke krize

Pod punom odgovornošću potvrđujem da je ovo moj autorski rad čiji niti jedan dio nije nastao kopiranjem ili plagiranjem tuđeg sadržaja. Prilikom izrade rada koristio sam tuđe materijale navedene u popisu literature, ali nisam kopirao niti jedan njihov dio, osim citata za koje sam naveo autora i izvor te ih jasno označio znakovima navodnika. U slučaju da se u bilo kojem trenutku dokaže suprotno, spreman sam snositi sve posljedice uključivo i poništenje javne isprave stečene dijelom i na temelju ovoga rada.

Potvrđujem da je elektronička verzija rada identična onoj tiskanoj te da je to verzija rada koju je odobrio mentor.

Datum

Potpis studenta
